

tra ē q̄ hoc faciūt mlti p̄fecti viri :
 q̄ nullo mō h̄ facerēt si eſſet peccatuz
 mortale ¶ **P**reterea: p̄lati non ſolū
 p̄nt de p̄teitis ſed etiā de futuro :
 p̄bere cautelā . et ideo ſi eis referat̄
 nō videtur eſſe p̄c̄m mortale ¶ **I**ſſe
 dicendū q̄ verba dñi que dicuntur
 Matth . xviii . ſ̄ correctōe frat̄na :
 ſūt intelligenda ſic alia verba que
 dicit p̄tinētia ad humanos act̄ .
 z ſeruari debēt ſm q̄ depēdēt a cha
 ritate . Et ideo dico cum debitis cir
 cūſtātijs ſp̄ intelligenda ſunt ſicut
 alia . Scienduz eſt aut̄ q̄ in crimi
 nibus tripliciter p̄cedit̄ ſm iura .
 q̄ p̄ inq̄ſitionem z hoc in peccatis
 publicis . z huiusmodi non debent
 r̄ferri niſi p̄cedat clamor congre
 gationis . Item p̄ denunciationem
 z p̄ accusationē et h̄ eſt in p̄uatis .
 Si autē p̄cedatur p̄ accusationē
 tunc oportet fieri p̄ſcriptionē : q̄
 obligatur accusans ad talionē : et
 in hoc attendit̄ vt ſinis bonum rei
 publice . vñ hoc p̄ fieri ſm volūta
 tem : ſiue publice ſiue p̄uati . Si
 aut̄ p̄cedatur p̄ denūciationē tūc
 debet p̄cedere frat̄na admōitio .
 q̄ ſinis huius eſt emendatō p̄xi
 mi . ideo oportet ſeruari ordo frater
 ne correctionis . **V**t autē ſtatim
 cū quis ſcit fratrem ſuū peccare / de
 beat denunciare p̄lato . dico q̄ in
 n̄s eſt diſtinguendū de conditōibz
 ſubditi z p̄lati . **M**az ſi ego ſcio q̄
 frater p̄ me corrigat̄ : tūc nō debeo
 hoc denunciare p̄lato . **S**i autem
 hoc melius fiat p̄ p̄latuz . p̄la
 tus nihilomin⁹ ſit p̄ discretus z
 ſpiritualis : nō h̄ abēs rancorē ſiue
 odiū aduerſus illum ſb̄ditum : tūc
 licite h̄ poteſt denūciare ſibi . et tūc
 non dicit eccleſie . q̄ non dicit ei ſic
 p̄lato . ſed ſic p̄ſone p̄ficiēti ad
 correctionem p̄xi mi et emendam .
 Sed q̄ p̄pter conditōnes diuſas z
 p̄lati et ſubditorum : nō p̄ in hoc
 dari ḡnale iudicium . q̄ aliquando

p̄latus vel mouet̄ ad odiū ſus
 ſubditum : v̄ ſubditus acerbē ferat
 verba p̄lati . **I**deo hoc tenendū eſt
 p̄ regula q̄ i omnibus iſtis ſemp
 ſeruanda eſt charitas : z quod me
 lius et magis expedire videt̄ . et ſi
 hoc intendat ſcilicet emendationē
 p̄xi mi et ſeruet quantum p̄ bonū
 charitatis : tunc de denūciādo non
 peccat . **S**i vero denūciat cuiq̄ p̄
 ſone h̄ : ex malicia et vt p̄xi m⁹ cō
 fundat̄ vel dep̄mat̄ : tūc denūciās
 ſiue accusans peccat mortalit̄ ¶ **A**d
 p̄mu⁹ ergo dicendū : q̄ ſi aliq̄s ſtati
 r̄ferat p̄lato adhibēs debitas cir
 cūſtāntias . cōſiderās magis ex
 pedire hoc : non facit cōn p̄ceptū
 euangelij . quia nō dicit hoc eccle
 ſie . ſed p̄ſone p̄ficiēti vt dictū
 eſt : et ideo non peccat mortaliter
 ¶ **A**d ſecundum dicendum : q̄ eti
 am p̄fecti viri peccarent mortali
 ter ſi denūciādo p̄lato vel alicui p̄
 ſone intenderent aliquid quod eſt
 contra intentionem p̄cepti ¶ **A**d
 tertium dicendum : q̄ ſi aliquis re
 ferat p̄lato culpam p̄xi mi : inten
 dens vel cautelā in futurum vel ali
 quod huiusmodi quod ad emēda
 tionem p̄xi mi videt̄ expedire : nō
 peccat . **S**i aut̄ hoc dixerit ſiue p̄
 lato ſiue alicui aīco ſuo ex malicia :
 tunc peccat mortaliter . q̄ ſi ex cau
 tela dixerit alicui hoc : ita tamen q̄
 nō p̄ueniat inde aliud vel in fama
 vel vituperiuz p̄xi mo deliquenti tē
 non peccat mortaliter : eſt incaute
 agat ;

Quodlibetum . xi .
Queſitum eſt de deo an
 gelo de homine et crea
 turis pure corp̄alibz .
Circa deum queſitū eſt
 vnū ſcilicet . **V**truz v̄mitas eſſentie
 ponat in numerum cum v̄mitate p̄
 ſone . **E**t videt̄ q̄ nō : ſūt em̄ tres p̄
 ſone diuine . ſi ergo v̄mitas eētie
 poneret in numeruz cu3 v̄mitate p̄

sonę: sequitur qđ in deo esset quat-
 mitas quod est hereticum. non er-
 go vmitas essentię ponit in nume-
 ruz vmitate personę. **S**ed contra
 si vmitas essentię sit penitus idez cū
 vmitate personę non ponens cū ea
 in numez / sequeret qđ de quocun-
 qđ predicatur vnum / predicaret et
 reliquum. sed vmitas essentię pre-
 dicat de tribus personis. Dicimus
 enim qđ pater et filius et spūssāct⁹
 sunt vnū. 8º vmitas psonalis p̄di-
 catur de eis. vt dicat qđ pater et fi-
 lius et spiritussanctus sunt vnus.
 quod patet esse falsum. **R**espon-
 sio dicendum: qđ vnūquodqđ in tā-
 tum est vnum iquantum est ens.
Vnde ens et vnum conuertuntur.
Est autē vnūquodqđ ens p suā
 formam. vnde et vnūquodqđ per
 suam formam habz vmitatem. **E**t
 inde est qđ que est compatio forme
 ad formam: eadez est comperatio
 vmitatis ad vmitatez. **D**eus autēz
 est formaliter deus per suam essen-
 tiam. p̄rietas autem personalis ē
 quasi forma constituens personā.
 qđ quidem realiter distinguat ab
 alia persona ppter oppositōz relati-
 uam. **S**ed p̄rietas personalis nō
 distinguit realiter ab essentia. ali-
 oquin sequeretur qđ in deo esset cō-
 positō. et qđ aliquid aduemeret ei p
 moduz accidentis. **M**az omne qđ ē
 extra essentiaz rei accidentaliter ad-
 uenit. **D**iffert tamen p̄rietas pso-
 nalis ab essentia s̄m modum itel-
 ligendi z significandi. **N**am essen-
 tia dicitur absolute. p̄rietas vero
 psonalis importat relationez. **N**ū
 patet qđ vmitas personę non ponit
 in numerum cū vmitate essentię qđ
 realiter ab ea differens. sed solum
 s̄m modum intelligendi. **E**t p h̄
 patet responsio ad obiecta. **N**am
 primum procedebat s̄m differētiāz
 rei que qđ non est ī diuinis int vmi-
 tatem essentię et personę. ideo non

potest poni quatermitas ī deo. **S**e-
 cundum vero procedebat s̄m differē-
 tiam que est ex modo itelligendi et
 significandi. ex qua puenit qđ dici-
 mus qđ pater et filius et spūssāct⁹
 sint vnum. sed non vnus;

Deinde circa angelos quere-
 bant duo. **P**rimo de actō-
 ne ipsorum vtz scilicet qđ qđ
 agūt agant p voluntatis impūi.
Secundo de loco ip̄oz scz vtz pnt
 esse ī conuexo celi empyrei. quod
 etiaz querebatur circa corpora glo-
 riosa;

H ^{·ñ·} ^{·q·} **D** primū sic proceditur. **V**i-
 detur qđ non qđ qđ agat an-
 gelus agat p impūi volūta-
 tis. **V**oluntas em equaliter se ha-
 bz ad p̄p̄inqua et remota. **S**i ergo
 āgelus ageret p solum imperium
 voluntatis: sequeret qđ non differ-
 ret: ad hoc qđ angel⁹ aliquid agerz
 qđ essz p̄p̄inquū vel remotum illud
 in quod agit. et sic nunq̄ oportez
 qđ de celo ad terram descenderet ad
 aliqđ hic agendum: qđ est contra
 traditionē sacre scripture. **P**re-
 quātum ad volūtatem non differt
 vmitas z multitudo: sicut emz ali-
 qđs p̄ velle mouere vnā rem: ita
 potest et velle mouere plures res /
 v̄ etiam totum vniūsum. **S**i ergo
 āgelus ageret soluz p imperiuz vo-
 luntatis: sequeretur qđ posset mo-
 uere totum vniūsum qđ erit impossi-
 bile: cum ip̄e sit pars vniūsi. nō 8º
 angel⁹ agit solo imperio volūtatis.
Sz otra: omis actō ē ab aliq̄ v̄tu-
 te: s̄m āgelo nō ē alia v̄tus qđ itel-
 lect⁹ et volūtas. intellectus autēz
 nō agit nisi p volūtate. 8º ois actō
 āgeli ē p imperiū volūtatis. **I**h̄ di-
 cendum: qđ ois actio cuiuscūqđ rei ē
 p formam nature illi⁹ rei. **N**am et
 si sint aliq̄ forme accidētales p̄nci-
 pia actōnū alic⁹ rei: oportez hu-
 iusmōi actōes r̄ducā sic ī p̄m p̄nci-

pium in forma3 specificaz illius rei agentis. sic actio caloris ignis / re ducitur sic in primū pncipiū in for mā sbalem ipsius. que etiam ē pncipiū omnū accidentiū pncipioz ignis. Et ideo oportet se aliter habere in actionib3 alicui3 rei habētis natura3 simplicē z i actōib3 rei hntis natura3 oppositaz. Si em fuerit aliquid habēs natura3 simplicēz oīs actio eius erit s^m pncipietatez et modum illius nature. qd non continet si habeat naturā compositam. Omis em actio ignis est s^m pncipietatez nature ignis. in cultello aut ignito est quedaz actio nō pntēs ad pncipietatem ignis scz incisio. Et hoc etiam cōsiderandum est i sb3 s spiritualib3. Aīa em humana non est totaliter intellectus. s3 pncipat intellectualitatē. Vnde ē in ea aliquid qua virtus et actio. que nō pntet ad intellectualē naturā. sic pncipue patet in iis que pntent ad aīmaz vegetabilez. Sed angelus ē totalit intellectualis nature. z iō oportet qz oīs ei3 actio sit s^m intellectū. vt bñs Dio. dicit q̄rto capitulo de diuinis nominib3 qz angeli habēt sbstantias virtutes et opationes intellectuales. intellect3 autez nō agit nisi mediāte volūtate. qz motus voluntatis est inclinatio seqns formam intellectam. Vñ oportet qz quicquid āgel3 agit. agit p imperiū voluntatis. S3 tamē cōsideranduz ē. qz cū virtus sit media inter essentiam z opatōz. oportet qz virtus et opatio cuiuslib3 rei pporcionet3 ei3 essentia. Vñ superioris angeli cuius eēntia est nobilior etiam v̄tus est efficacior. sic ad intelligendum. ita etiam ad agendū in res exteriores. et s^m hoc angeli actio limitat3 ad aliquēz effectū. qz nec virtutē nec essentia habz infinitam. Ad p̄mum ergo dicēd3. qz actio voluntatis āgelicę radical

in essentia eius. a qua pcedit eius virtus et opatio. oportet aut mo uens esse simul cū mobili et moto qd ab eo mouet3. vt habet in. vii. phisicoz. et ideo oportet sbstantiā angeli equaliter coniungi rebus quas mouet. Ad. ij. dicēd3. qz actio voluntatis limitat3 s^m modū essentia. nō oportet qz angel3 possit agere oīa q̄ p̄ velle. .j. .q.

H Dicēd3 sic pcedit. Videret qz angelus non possit esse in ouero celi empyrei. Dicit em Anst3. qz in mbilo mbil potest esse. sed extra celum empyreuz mbil esse potest. ergo angelus nō potest esse i ouero celi empyrei. sic em esset extra celū empyreū. Item videtur qz nec corpus gloriosuz ibi esse possit. omne em corp3 necesse est in loco esse. s3 extra celū empyreum nō ē aliquis locus. ergo non potest esse corpus gloriosum extra celum empyreum. Sed contra. si non potest ibi eē angelus aut corpus gloriosum. aut hoc est qz non potest ibi ascendere aut qz non potest p̄funditatem celi empyrei penetrare. aut qz indiget loco et continente aut qz indiget conseruāte. sed omnia hec sunt remota a perfectione corporis gloriosi. et multo magis a conditione angeloruz. g^o corp3 gloriosū z angelus pnt esse i conuero celi empyrei. Responsio dicendum. qz ad euidētia3 huius questionis notādūz qz apud antiquos fuerūt due opimones maxime pbabiles. quaz vna fuit qz locus sit quoddam spacium. siue dimensiones p se existentes. que q̄dem opimo si vera esset. corp3 deberetur locus ex hoc ipso qz corpus est dimensiones habēs. quas necesse est aliquas dimensiones occupare. Sed hec opimo de loco a Philo sopho est in quarto phisicoz reprobata. Vnde est alia ei

us opinio qd loc9 sit superficies cor-
poris continentis. nō qdē inqntuz ē
huiusmodi corporis qd immediate
cōtinet alioqn sequeret qd corpus
qescens nō semp esset in eodē loco.
Putā si homo staret in fluuio p c9
decursum cōtinue renouaret diuise
superficies aq̄ circa ipsū. s; superficies
corporis immediate continentis h3
qd sit locus ex ordine ad p̄mū conti-
nens. Vnde accipit̄ idē locus s̄m
eundē situz ad p̄mū cōtinēs. et p̄t
hoc locus ē immobilis s̄m p̄mū.
Scdm̄ g° hāc opmionez que vera
est: necessitas existendi in loco cō-
uenit corpi ex hoc qd depēdet a pri-
mo cōtinente. z p̄ter hoc primum
cōtinens nō est in loco nisi per acci-
dens et s̄m ptes: vt dicit̄ i quarto
p̄hificoz. Angel9 autem nō depē-
det a p̄mo cōtinente: nec etiā corpi9
gloriosum qd p̄ficiat̄ p̄ ammam ex
diuina fruitione beatificataz. Et iō
nulla necessitas ē qd corpus glori-
ficatum aut angelus ab aliq̄ locali
corpore ambiatur. et p̄ter hoc mi-
hil p̄hibet corpus glorificatum v̄t
etiā angelū in cōuexo celi empprei
esse. ¶ Ad p̄mū g° dicendū: qd ver-
bum illud Anst. itelligendū ē ex vi
affirmationis. nō em̄ possibile est
qd aliqd sit i nihilo tanq̄m i cōtinē-
te. sed iste itellectus nihil facit ad
p̄positum. ¶ Ad. ij. dicenduz: qd ra-
tio illa p̄cedit de corpore depēdente
a primo continente;

Dicēde quesitum est de n̄s q̄
p̄tinēt ad hominē. Et p̄mo
de spiritualibus. Secundo
de corporalibus. Circa spūalia q̄si-
tum est primo de sacramentis. Se-
cūdo de virtutibus. Tercio de pec-
catis. Circa sacramēta quesita sūt
duo de baptismo. primo de necessi-
tate baptismi. Vtrum scilicet puer
qui nascitur i deserto vbi nō potest
aq̄ haberi: moriens sine baptismo
saluari possit in fide matris fidelis.

Secūdo de impedimento matrimo-
nii qd p̄uenit ex baptismo. Vtz
scilicet christianus qui baptizat uir-
deā cui primo dederat fidem de con-
trahēdo si baptizaretur: cognoscēs
eam postea carnalit̄ consumet ma-
trimonium;

.iij. .q.

Ad primum sic proceditur.
Videtur qd puer ille i deserts
to natus possit absq̄ bap-
tismo saluari in fide parentum. nō
em̄ ē minois efficacē fides tpe gra-
tię q̄ tpe legis natē. sed tpe legis
natē saluabāt̄ pueri in fide p̄ntū:
vt Gregorius dicit. ergo etiā nūc
tempore gratię. ¶ Vtērea: p̄ chris-
tum non est artata hominib9 via
salutis. cum ipse dicat Joannis. x.
Ego veni vt vitam habeant z abū-
dantius habeant. sed ante christi
aduentum saluabant̄ aliq̄ pueri i
fide parentum. ergo multo magis
nunc post christi aduentum. Sed
contra est quod domin9 dicit Joā-
iij. in fine. Nisi quis renatus fuerit
ex aqua z spiritu nō potest intrare
in regnum celoz. ¶ Responso di-
cendum: qd ab illa dānatione quā
humanuz genus incurrit p̄t̄ pec-
catum primi parentis: nullus pos-
test liberari nisi per christuz: q̄ sol9
ab illa dānatione immunis iuēt̄.
ita scilicet vt ei i corpore: sicut capi-
ti membrum. hoc autem tripliciter fi-
eri potest. Primo quidem p̄ susce-
ptōz baptismi. s̄m id ad Gal. iij.
Omnes qui in christo baptizati es-
tis christū iduistis. Secūdo p̄ san-
guinis effusione: p̄ter christum.
quia per hoc etiā aliquis passiōi
christi conformat̄ a qua efficaciaz
fortitur baptismus. Vnde dicitur
de martyrib9 Apocalypsis. vj.
Qz lauerunt stolas suas in sangui-
ne agni. Tercio modo per fidem et
dilectionē. s̄m id p̄ouerbioz xv.
Per misericordiam z fidez purgā;

tur peccata. Et Actū .xv. dicit si
de purificans corda eorum. et per fidē
christus habitat in cordibus nris.
vt habet ad Eph. iij. Vnde et ipse
baptismus dicitur fidei sacramētū. et
hinc hoc dicitur eē triplex baptismus
scilicet aq. spūs. et sāguinis. q. alia
duo / supplem vicem baptismi aq.
si tamen assit ppositū suscipiendi
baptismū. ita scz q. articulus nēta
tis / non autēz contēpt⁹ religiōis.
sacramētū excludat. Manifestū ē autē
q. in pueris nondū habentib⁹ vsū
rōnis nō pē eē motus fidei et dile
ctiomis. aut ppositum suscipiendi
baptisma. et ideo nō possunt salua
ri nisi p baptismū aq. v. p. bap
tismū sāguinis. si p. christū occi
dant. ex quo non solū christiani.
s. etiā martyres sūt. vt di. Aug.
de innocentibus. Et sic p. q. puer
ille in deserto moriens sine bap
tismo salutes non cōsequit. Ad .i.
ergo dicendū. q. hinc quosdam tpe
legis nature nō sufficiebat ad salu
tes paruulorū sol⁹ motus fidei in
tibus. s. requirebatur aliqua exte
rior ptestatio fidei p aliquō sensibi
le signū. et hinc hoc nihil differebat
q. tunc requirebat. ab eo q. nūc
requiritur ad salutem. nisi q. nunc
signum sensibile est determinatū.
tunc autem erat indeterminatū.
et p voto exhibebatur seu adhibe
batur. Aliorū opinio est q. solus in
terior motus fidei relatus ad salu
tes pueri. sufficiebat ad salutē pu
eri. nec tñ nūc diminuta ē fidei vir
tus. s. augmentat⁹ grad⁹ salutis.
q. nūc qui saluatur p christum in
troducitur in regnum celorum statim.
q. tunc non erat. vnde non est in
ueniens si ad hoc amplius req. rat⁹
scz baptismus. vt dicitur Joā. iij.
Ad .ij. dicendū. q. p christum
in hoc ipso ampliata est via salu
tis hominibus. q. per eum apta ē
eis ianua vite eterne. que an clau

sa erat p peccatū pmi parētis;

Ad secundum sic pceditur.
Videt⁹ q. nō possit esse ma
trimoniū m. christianum et
iudeaz baptizatam ab eo. quā car
naliter cognouit post fidem de con
trahendo datam. dicitur enim in de
cretis. xxx. q. i. q. filius sacerdotis
non potest ducere in uxorem puel
laz quaz pater eius baptizauit. 8.
multo minus si ipsemet baptizasset
eam. non posset eam habere in ux
ore. si ergo iste christianus bap
tizasset iudeam. nō potest eam in ux
orem accipere. Sed contra ē. q. hinc
iura quando post fidem datā de cō
trahendo p verba de futuro / sequit
copula carnalis / est matrimoniū
presumptū. presumptione iuris.
contra quam non admittitur pro
batio. s. ita est in pposito. ergo est
verum matrimonium. Responsio
dicendū. q. spiritualis cognatio
impedit matrimonium contrahen
dum et dirimit iaz contractū. Ma
nifestum est autem q. ex h. q. chri
stianus baptizat iudeam. contra
bitur inter eos spiritualis cogna
tio. quia fit eius filia spiritualis.
vnde nullum ē matrimoniū sequit
etiam si expresse cōtrahat per vba
de presenti. et etiam subsequat⁹ car
nalis copula. Et p hoc patz respō
sio ad obiecta. nam quod dictū ē
de iuris presumptione. intelligendū
ē quando non interuenit ali quod
impedimentum matrimonij;

Deinde quesitum est de vir
tutibus et primo quantū
ad fidem. Vtrūz scilicet cer
titudō inhesionis que est in here
tico v. malo catholico / sit actus ip
sius fidei virtutis. Secundo de qui
busdam pertinentibus ad religio
nem siue ad latriam. Tercio de qui
busdam pertinentibus ad charitatem;

Ad primū sic pceditur. **D**icitur qd certitudo inhesionis in heretico vel malo catholico sit actus virtutis. qd s̄m Philosophum in sc̄o **E**thi. Tria sunt in anima / potentia / passio / & habitus / s̄ illa certitudo adhesionis nō p̄ attribui potentie. qz ē meritoia vel demeritoria / potentijs em̄ non meremur nec demeremur. similiter aē non p̄ ptinere ad passiones qz passioēs ptinet ad appetitū s̄sitm̄. q̄ non potest extendi ad hoc qd adherat veritati diuine. ergo reliq̄t qz ptineat ad aliquem habitum. sed habitus ad quem ptinet certitudo adhesionis ē virtus fidei. 8° certitudo adhesionis ab heretico v̄ malo catholico est actus ipsius fidei. **P**roter. omē qd agit ad similitudinem alicuius. videtur agere in virtute illius. s̄ hereticus p̄ certitudinem adherens n̄s que credit. agit s̄m similitudine fidei. qz in tantum certitudinaliter inheret inq̄ntum estimat se rectā fidem habere. ergo opatur in virtute fidei. & ita videtur qd illa certitudo adhesionis sit actus virtutis fidei. **P**roter. tota firmitas spiritualis edificij est a fide s̄m illud matth. vñ. **V**enerūt flumina flauerunt vēti. & nō poterunt mouere eam. fundata enim erat supra firmam petram. sc̄z per fidem. sed certitudo adhesionis ad firmitatem fidei ptinet. 8° est actus virtutis fidei. **S**ed con̄. qd nō ē. nō potest agere sed in heretico vel malo catholico nō est virtus fidei. ergo certitudo adhesionis non p̄ in eis esse actus virtutis fidei. **R**espondeo dicēdū. qd si aliq̄s id qd ē commune multis / accipiat vt p̄p̄uz v̄m. necesse est vt decipiatur. certitudo aut adhesionis nō ē p̄p̄ia virtutis fidei. **P**rimo qdem qz cōuenit virtutibus intellectualibus puta sapientie sc̄is et̄iq̄ et̄ intellectui. **S**ecundo qz non

solum conuenit fidei vere. s̄ etiam fidei false. sic em̄ est opinio vera vel falsa. ita & fides. nec min⁹ firmiter inheret aliq̄s veritati qm̄ falsitati. vt **P**h̄s dicit i. vñ. **E**thi. **T**ercio qz certitudo inhesionis non semper puenit ex aliquo habitu. s̄ etiam ex p̄p̄io arbitrio aliq̄s p̄ assensū suum firmare ad aliquod veruz vel falsum. antequaz habeat habitū. **Q**uarto qz certitudo inhesionis nō solū competit fidei formate que est virtus. s̄ etiam fidei informi q̄ non est virtus. **D**icendum ergo. qd in heretico certitudo inhesionis ē actus falsus fidei. in malo etiam catholico est fidei actus informis. et sic in neutro est actus virtutis fidei. **A**d **P**rimū ergo dicendū. qd diuisio illa datur de n̄s que sunt in anima p̄ modum p̄ncipij actus. nam oīs opatō anime aut est ex aliq̄ passione anime aut ex aliq̄ habitu aut ex pura potentia. huiusmodi aut certitudo inhesionis non potest eē ex passione. in malo autem catholico est ex habitu fidei informis. **S**ed in heretico ē vel ex habitu p̄p̄e fidei. vel ex pura potentia / sicut i p̄ncipio aēteqm̄ habitum acquisiuit. nō enim potest dici qd p̄versa fides sit habitus infusus. **Q**uod autem dicitur qd potentijs nō meremur. nec demeremur. hoc ipso qd habē9 potentias. verum est. si autem sic intelligat̄ qd potentia pura nō poss̄ eē p̄ncipiū merēdi. neqz demerēdi v̄z ē q̄ntū ad merituz quod nō potest esse sine gratia. non est autem verum quantuz ad demeritū. alioquin ille qui a principio peccat antequaz acquirit habitum viciōsū. non demeretur. **A**d secundū dicendum. qd aliqd potest agere s̄m similitudinem alicuius dupliciter. **U**no modo secūduz similitudinem veram. et sic vere agit aliquo modo in virtute illius. **A**lio modo s̄m simi-

litudinem apparentem. et sic agit in apparentia virtutis illius et ita est in proposito. Non in heretico certitudo inebriationis est actus fidei apparentis. non autem fidei vere. Ad tunc dicens. quod sic ex fide vera dependet firmitas spiritualis edificij ita etiam ex fide falsa procedit firmitas diaboli edificij;

Deinde quantum ad actus latrice siue religionis quanta sunt quatuor. Primo de celebratioe festorum. utrum scilicet liceat celebrare festum conceptionis domine nostre. Secundo de solutione officiorum. utrum scilicet deicatur huius beneficii cum cura vel sine cura. ex his in scholis teneatur dicere officium mortuorum. Tertio de collatione beneficiorum. utrum scilicet episcopus teneatur dare beneficium meliori. Quarto de solutione decimarum. utrum scilicet aliquis pauper teneatur decimas dare diuiti sacerdoti;

vñ. .q.

Hoc primum sic proceditur. Videtur quod liceat celebrare conceptionem domine nostre. si enim non licet hoc non est nisi quod fuit concepta in originali peccato. sed non fuit concepta in originali peccato. quia beata virgo facta est ut specialiter et specialiter modo esset habitaculum dei. debuit ad hoc specialiter preparari. non autem preparari specialiter secundum corpus quod conceptum est ex semine mixtione. nec etiam quantum ad animam. quia etiam alij leguntur sanctificati in utero et ita relinquitur quod fuit specialiter preparata per immunitatem ab originali peccato. et sic licet ei conceptio celebrare. Sed contra est quod hoc privilegium solius christi dicitur esse quod sine peccato originali est conceptus. non ergo competit beate virgini et ita eius conceptio non est celebranda. Sed dicendum. quod hic inducuntur due questiones. una principalis. et alia accessoria scilicet an beata virgo fuerit concepta cum originali. quod oportet nos primo determinare. Est ergo considerandum quod unusquisque peccatum originale contrahit ex hoc quod fuit in Adam secundum seminalem rationem. ut

Aug. dicit super Genesim ad litteram Omnes autem illi in Adam fuerunt secundum seminalem rationem quod non solum ab eo carne acceperunt. sed etiam secundum naturalem modum originis ab eo sunt propagati. Sic autem processit ab Adam beata virgo quod nata fuit per mixtionem sexuum sic et ceteri. Et ideo concepta fuit cum originali peccato. et concluditur in universitate illorum quibus Apostolus dicit ad Romanos. v. In quo omnes peccaverunt a qua universitate solus christus excipitur. quod in Adam non fuit secundum seminalem rationem. alioquin si alteri hoc conveniret quod christo. non indigeret christi redemptione. et ideo non tantum debemus dare matri. quod subtrahatur aliquid honori filij. qui est salvator omnium hominum ut dicit Apostolus primo Timotheo. iij. Quavis autem sancta virgo in originali concepta fuerit. creditur tamen in utero fuisse sanctificata antequam nata. Et ideo ulterius circa celebrationem conceptionis eius diversa ecclesiarum consuetudo inolevit. nam romana ecclesia et plures alie considerantes conceptionem eiusdem virginis in originali peccato fuisse. festum conceptionis non celebrant. Alij vero considerantes sanctificationem eius in utero cuius tempus ignoratur celebrant conceptionem. Creditur enim quod cito post conceptionem et anime infusione fuerit sanctificata. unde illa celebritas non est referenda ad conceptionem rationem conceptionis. sed potius ratione sanctificationis. sic ergo non est ideo celebranda conceptio predicta. quia fuerit sine peccato originali concepta. non enim per hoc tollitur quin fuerit specialius ceteris preparata et sanctificata. eo quod in ipsa sanctificatione copiosius ceteris munus gratie accepit. non solum ut purgaretur a peccato originali. sed ut tota eius vita redderetur immunis ab omni peccato. tam mortali quam re

mali ut dicit Anst; .viij. .q.

H D scdm sic pceditur. Videtur qd clericus beneficiatus i scholis existēs teneatur dicere officium mortuorum. Ille em qd recipit bona temporalia alic9 tenetur ei i spiritualib9 rcompensare. s; iste clericus accipit bona que fuerūt defunctor9. 8o p eis tenet dicere officiu mortuor9. 9o con. ille qui min9 rcpit mi9 tenet. s; cleric9 qd i scholis existit p morat9 mi9 recipit qm alij qui in ecclesia residentiam faciunt. qui recipiūt quotidianas distributiones. ergo non tenet dicere officium mortuorum sicut illi.

Ist dicendū. qd cleric9 ex h ipso qd est cleric9. 7 pcepue in sacris ordinibus constitutus. dicere tenetur horas canonicas. Videtur em tales specialiter esse assumpti ad laudē dinā fm illd *Esaie. xliij.* Et omēz qd iuocat nomē meū. i gloriā meam creauit euz. s; in qntum ē cleric9 beneficiatus in hac ecclesia. tenetur dicere officium fm modū illius ecclesie. Est autēz cōsiderāb. qd officium mortuorum quandoq; i ecclesia dicit sic ordinarie ptinēs ad ecclesie officium. sic i tota ecclesia in die animar9 dicit officium p mortuis. Et in qualibz ecclesia aliqua sup hoc ē specialis cōsuetudo. puta vt dicatur ordinarie officiu mortuorum semel i septimana. vel qualicūq; aliter fm certuz tps. et ad huiusmodi officiu mortuor9 tenetur cleric9 beneficiatus i aliq ecclesia. etiā in scholis existēs. Et p hoc satisfiat mortuis quoz recipit bona. aliquando vero dicit officiu mortuor9 i ecclesia extordinarie ppter aliquam causam specialiter emergentēz. puta ad preces alic9 psonę vel ppter aliqd huiusmodi. z ad huiusmodi officiu mortuorū non tenet cleric9 existēs i scholis et p h ptz respōsio ad obiecta;

.ix. .q.

H D tertium sic pcedit. Videtur qd ep9 peccet dās beneficium bono. si ptermittat meliorem. qd qui facit cōn cōscientiam edificat ad gehemā. Sed iste ep9 ptermittens meliorem videtur facere contra cōscientiam. 8o peccat mortalit9 edificans ad gehemā. Sed cōn est. qd fm iura sufficit dare bono si sit idone9 ad seruandū in ecclesia. **I**st dicendū. qd aliquis potest dici melior dupliciter. Vno modo simpliciter qd scz est factior pl9 habēs de charitate. Alio modo dicit aliquis melior quo ad aliquid. contingit autē qnq; aliquē meliorem esse simpliciter. qui tamē non dicit melior qntum ad hoc qd beneficium ptiat. quia ali9 forte potest ecclesiā magis iuuare. vel p cōsilium sapiētie. vel p auxiliuz potentie. vel quia seruiuit in ecclesia. non ergo ep9 tenetur semper dare meliori simpliciter. sed tenet dare meliori qd ad h. nō em pē esse qd vnuz pferat alteri. nisi ppter aliquam causam. que siquidem ptineat ad honorem dei et vtilitatem ecclesie.

Tam quātum ad hoc iste ē melior. si autem illa causa ad hoc non ptineat. erit acceptio personarum. que tanto est grauior. qntuz in reb9 diuinis committitur. Vñ super illud *Jacobi. ij.* Tu sede hic bn. dicit glosa *Augustini.* Si hanc distantiam sedendi et standi ad honores ecclesiasticos referamus. nō est putandum leue esse peccatum i personaruz acceptōne habere fidē dñi glorie. Quis em eligat vel ferat eligi diuitem ad sedem honoris ecclesie. cōtēpto paupere sanctiore z instructore. Et p hoc ptz solutio ad obiecta.

.x. .q.

H D qrtū sic pcedit. Videtur qd paup nō teneat decias soluere diuiti sacerdoti. iō

em institutum ē vt decime soluātur
ad sustentationez ministrorū ecclē.
s; sacerdos diues habz alias vñ sus-
tētet. 8° nō sūt ei decime soluēde /
et p̄cipue a paupe. **P**re. in mul-
tis terris decime non soluūt. quod
tamē p̄lati corrigerent si hoīnes ex
necessitate iuris diuini decimas sol-
uere tenerent. non 8° videt. z pre-
sertim q̄ pauperes teneant solue-
re decimas diuitibus sacerdotibus.
Sed contra. dñs **Matth. xxiij.**
dicit. hec oportuit facē scz iudicium
et veritatem et illa nō omittēre. sci-
licz ea que p̄tinent ad decimarū so-
lutionē. **P**re. **Luce. xvij.** dicit
phariseus **Decimas do oīm q̄ pos-
sideo.** **I**h̄s dicendū. q̄ sic ph̄s do-
cet in quinto **Ethicoz** mediū iusti-
cie accipit. nō soluz quo ad nos sic
in ceteris virtutibus. s; etiā s̄m rez.
q̄ scz in alijs virtutibus attendunt
diuerse conditiones p̄sonarū. s̄m
q̄ mediū diuersificat. sicut circa ci-
bos qd̄ est multum vñ. est paucū
alteri vel moderatū. **S**ed i iusticia
non variat. mediū s̄m diuersas p̄-
sonę conditōnes. s; attendit solum
ad quātitatem rei / qui em̄ emit rē
aliq̄ debet tātū soluere q̄ntum va-
lz. siue a paupe siue a diuite emat.
Reddē aē s̄bitū ē act̄ iusticie. z iō
ad h̄ q̄ alicui reddatur qd̄ ei debet.
non refert vtz sit diues vel paup.
Decime autē sacerdotibus debēt. i
communi q̄dem s̄m ius naturale.
naturalis em̄ ratio dicitat. vt illi qui
p̄ populo in spūalibus laborant.
a p̄p̄o stipendia id ē sustentationes
accipiāt. z s̄m h̄ i nouo testamēto
ē de iure dīmo sancituz. **N**ā vt dicit
p̄mē **Corin. ix.** **D**ñs ordinauit n̄s
q̄ euāgeliiū ānunciant. vt de euā-
gelio viuant. **S**ed i lege veteri iudi-
ciali p̄cepto taxata ē quātitas ei⁹.
qd̄ ministris dei a p̄p̄o est soluend.
scz decima. **E**t hoc similr̄ ecclā statu-
it in p̄p̄o christiano soluend. **D**ñ

cu3 sacerdotibus decime debeāt. tū ex
iure naturali. tū ex iure dīmo. tū etiā
ex statuto ecclē. q̄muis sacerdos sit
diues nihilomī⁹ paup tenetur ei
soluere decimas. **A**d p̄m 8° oportz
r̄ndē dupliciter. **D**no mō vt dicat
q̄ decimarū solutō ē instituta nō so-
lum ad sustentationē ministrorū ecclē.
s; etiā ad sustentationem pauperū
quibus debz de domo dei p̄uidei. **D**ñ
dicit **Malach. iij.** **I**nferte oīnez de-
cimā in horreuz. vt sit cib⁹ in domo
mea. z sic sacerdoti (q̄ nō solum si-
bi / sed pauperibus p̄uidere debet)
q̄ntuncunq̄ diuiti sūt decime neces-
sarie. **A**lio modo p̄ dicit q̄ neces-
sitas sustentationis ministrorū fuit ra-
tio ecclesiastice institutionis de de-
cimarū solutione. **S**ed ex quo effe-
ctum ē alicui debitū p̄ statutū ecclē.
nihilomī⁹ ei debetur q̄uis sit diues.
Ad s̄m dicendum. q̄ sic **P**aulus
laudabiliter nō exigebat sumpt⁹
q̄ sibi p̄pter p̄dicationem euāgelii
debeāt. ne qd̄ impedimētū fieret
euāgelio. aut scādalum fidelibus
christi. nō tñ illi peccabant nō mi-
nistrantes sūptus q̄s. **A**p̄tus sibi
debitos remittebat. ita etiā p̄re-
lati ecclē laudabiliter faciunt nō exi-
gendo decimas in terris illis in quibus
p̄pter disuetudinem timēt scādalum
gnari nec peccant illi q̄ nō soluunt
decimas in terris i quibus non ē vsue-
tuz. peccarent aut si obstinate exi-
gentibus dare recusarent. et ideo vt
huic peccato obuiēt sacerdotes in
terris illis non exigūt decimas.

Deinde questuz ē de actibus
charitatis. **E**t p̄o de obediē-
tia. et primo scilicet vtrum
sit magis meritorius obedire p̄re-
lato v̄l facere aliqd̄ ad dictuz fr̄is.
Secundo de elemosyna;

.xj. .q.
Ad primum sic proceditur.
Videtur q̄ magis sit meri-
torius obedire p̄lato q̄ aliqd̄ fa-

cere ad dictum fratris . maiori enim
 merito mai⁹ demeritum opponit^r .
 s; magis demeret^r ille q est inobe-
 diens p^relato . q; ille q nō assentit
 dicto fratris . ergo r magis mere^r
 aliq; obediendo p^relato q; assenti-
 ens dicto fratris . Sed o^rtra . Vbi
 est maior humilitas ibi videt^r esse
 maior meritum . q; humilib; de⁹
 dat gratiā . vt dicit^r Jaco quarto s;
 maioris humilitatis videt^r esse . q;
 aliquis equali se subñciat faciens
 aliqd ad dictū ei⁹ . q; q; aliquis se
 subñciat superiori obediēs p^relato . g^o
 magis videt^r esse meit^riu⁹ q; facit
 aliqd ad dictum fratris q; q; obe-
 diat p^relato . s; dicens . q; aliquis
 act⁹ p^r dicit magis meritorius du-
 plicat . Vno mō ex g^rie opis et sic
 ille act⁹ est magis meit^riu⁹ q; ē ex-
 cellēti^ror virtutis . manifestū ē a^r
 q; latria p^r quaz aliq; seruit deo . ē
 excellēti^ror virtus q; beneficia qua
 q; satisfacit p^rimo . sic et diligere
 deū est magis meritoriu⁹ q; diligere
 p^rimū . Q; aut aliqd fiat ad dictū
 fratris p^rinet ad amicitia vel bñfi-
 centiā q; quis diligit p^rimū . q; a^r
 obediāt p^relato in qntum est dei mi-
 nister p^rinet ad religionē . q; q; co-
 lit et diligit deum . et ideo magis ē
 meit^riu⁹ q; aliq; faciat aliqd obe-
 diēs p^relato . P^reruās votuz . q; si ali-
 qd aliud faciat ad dictuz fr̄is . Alio
 mō p^r dicit aliq; act⁹ magis meito-
 rius ex eo q; p^rcedit ex maiori chai-
 tate . licet sit minus i suo g^rie . et sic
 nihil p^rhib; magis mereri illū qui
 facit aliquid ad dictū fratris . **P**ri-
 mum ergo o^rcedim⁹ . **A**d . ij . dicen-
 dū . q; ille q; facit aliqd ad dictū fra-
 tris facit p^rpria sponte . vñ minoris
 humilitatis eē videt^r . q; q; aliquis
 obediāt p^relato tanquā superiori .
Quēdo quēsituz ē de elemo-
 spna . r primo d^r elemospna
 clericor⁹ . Secūdo de elemo-
 spnis que sūt p^r mortuis ;

.xij. .q.
Ad primum sic proceditur .
Videt^r q; clerici peccēt mor-
 taliter si que eis supfluūt .
 in elemospnis nō largiāt^r . q; sup
 illud **L**uce tercio **Q**ui habet duas
 tunicas det vnā nō habēti . Dicit
 glo . de duabus tunicis diuidendis
 datur p^rceptuz . q; si vna diuidat^r
 nemo restitur i dimidia tunica . et
 nudus remanet qui accipit et q; de-
 dit . s; p^r largitōnem vnus tunice
 mtelligitur largitio eor⁹ que sup-
 fluunt ad necessitatez vite . vt patz
 per ea que in eadem glosa p^remitt^r
 untur . g^o dare supflua est in p^re-
 cepto . s; q; tñsgredit^r p^rceptū pec-
 cat mortaliter . g^o ille q; nō dat sup-
 flua paupib; peccat mortalit^r . **P**re-
 te p^rceptu pl⁹ obligat q; osiliū . s;
 dare o^rnia que q; possidet est osili-
 um et tñ adhuc hō obligat^r in casu
 extreme nēitatis . g^o etiā ext casum
 extreme nēitatis tenet^r aliq; sup-
 flua dare pauperib; . cu; hoc sit in
 p^rcepto . et ita q; nō largit^r peccat
 mortaliter . **P**reterea . quecunq;
 consumit quod est alterius tenet^r
 ad restitutionem . Sed bona cleri-
 corum sunt bona pauperuz . vt patz
 p^r glosa hieronymi sup illud **E**saię
 tercio . **R**apinā pauperum in domo
 vestra . ergo si clerici iutiliter bona
 euangelica consumant tenētur re-
 stitute pauperibus aliunde . si ha-
 buerint . **P**reterea quicunq; facit
 se impotentē ad id qd facere tene-
 tur peccat mortaliter . s; clerici faci-
 endo supfluas expensas . faciunt se
 impotentē ad subuēndū pau-
 peribus ad quod tenent^r . ergo vi-
 detur q; peccēt mortaliter . **S**ed
 in contrarium videtur esse consue-
 tudo que apud multos p^rualuit .
Responso dicendum . q; aliter
 videtur se habere circa bona patri-
 momialia et circa bona ecclesiasti-
 ca . nam bonorum patrimonialiu;

vel licite acquiritorum homo vere ē
dominus. Unde quantum pertinet
ad conditionem ipsius rei potest re
sua uti ut vult. et ex hac parte nō
accidit peccatum. potest tamē pec
catus accidere ex inordinato modo
utendi. vel sup̄ abūdātia / duz scz in
utiliter consumit bona ppria. in ea
in que non oportet. vel s̄m defectū.
inquātuz scilicet nō erogat ea in q̄
oportet. utroq; em̄ modo corrūp̄
virtus. ut dicit̄ ī secūdo Ethicorū.
Bonorū vero ecclesiasticorū clerici
nō sūt rei domini. s̄ dispensatores
s̄m id p̄mē Corinth. ix. dispēsatio
aut̄ m̄hi credita est. Pertinet aut̄
ad dispensatorē ut fidelit̄ distribu
at ea eis que sup̄ dispēsatiōi cōmit
tunt̄. s̄m id p̄mē Corin. iiii. Dic
iam querit̄ inter dispensatores ut
fidelis q̄s muemiat̄. In his ergo
p̄ peccatus dupliciter contingere.
Uno modo ex conditiōe ipsi⁹ rei/
dum scilicet usurpat sibi rem ecclē
się quasi rem ppriā. z in suos vsus
conūtit id qd̄ esset alijs erogādū.
Alio modo ex inordinato vsu eorū
q̄ in p̄tem suam cedunt. sic etiā de
alijs dictum est. vey qz horū dispē
satio. fidei dispēsatoris committit̄
ut dētm̄ est. Si q̄s bona fide dispē
set ecclesiastica bona inde accipiēs
qd̄ sibi conuenit. s̄m conditionem
status z p̄sonę z alijs largit̄. s̄m
qz similiter videt̄ bona fide expedire
sibi. nō peccat mortalit̄. etiāsi forte
aliquid plus in suos vsus conūtit
q̄ oportet. talia em̄ qz in singula
ribz est eorū iudiciuz non possunt p̄
om̄imodaz certitudinē diffimiri.
vñ si nō sit mult⁹ excessus p̄ cōpa
ti fidē bonam dispensatoris. si vero
m̄tus excessus fiat nō p̄ latere. et
ita nō p̄ euz bona fide dispēsatoris
s̄agi. si aut̄ nō seruat bonā fidē in
dispēsādo. peccat mortalit̄. Ad
p̄m̄ ergo dicendum. qz sic Aug.
dicit. Illa p̄cepta que dñs tradis

dit̄ Matth. v. Qui te p̄cutit ī vnā
maxillaz p̄be ei et alteraz. et alia
que ibi sequūt̄ sunt itelligēda s̄m
p̄pationē animi. ut scilicet pat⁹
sit hō facere qn̄ necessitas h̄ requirit.
Unde non est peccatus mortale qn̄
homo hoc non facit. s̄ qn̄ videt ne
cessitatem imminere. si non facit tē
peccat mortaliter. z eadez ratio est
de h̄ p̄cepto. qui habet duas tu
micas dēt vnā non habenti. et de
om̄ibz osimilibus. Unde non sp̄
peccat mortaliter q̄tienscūq; non
dat paupi qui sup̄fluum habet. s̄
qn̄ necessitas iminet. quando autē
sit talis n̄citas que obligat ad pec
catum mortale. non p̄ ratione de
terminari s̄ committitur prudentię z
fidei dispensantis. Vñ si bona fide
det qn̄ sibi videtur expedire. immu
nis est a peccato. alioquin morta
liter peccat. Ad. ii. dicendum. qz
illa eadem que sunt consimilia / cas
dunt sub p̄cepto s̄m animi p̄p
ationem / nullum em̄ consilium ē
p̄fectius q̄ qz homo tradat animā
suam pro fratribus suis. et tamen
hoc cadit sub p̄cepto s̄m animi p̄
pationem s̄m illud p̄mē Joānis
.iii. Et nos debem⁹ pro fratribus
animam ponere. Et similiter om̄ia
sua dare pauperibus cadit s̄ p̄p
cepto. s̄m animi p̄pationem. ut
scilicet homo sit paratus hoc facere.
si necessitas imminet. minor tamen
necessitas requirit̄ sup̄flua erogā
da. q̄ ad om̄ia exhibēda. tamē h̄
totum ratione vniuersali determina
ri non potest. s̄ committitur pru
dentię dispensatoris ut dictum est
Ad. iiii. dicendum. qz bona ecclē
siastica non solum sunt dispensan
da pauperibus. sed etiam ecclēsię
ministris. Unde s̄m canones sbēt
diuidi h̄ modo. ut aliqua pars ces
dat in vsus pauperum. et aliqua ī
vsus ministrorum et ī cultuz ecclē
się. Aliē ē ḡ dicēdū d̄ illis ecclēsiā

sticis bonis que principaliter sunt attributa necessitatibus pauperum: et ex consequenti necessitatibus ministrorum: sic sunt bona hospitalium et aliorum huiusmodi. et aliter de illis bonis que sunt principaliter attributa vobis ministrorum: sic sunt prebende clericorum et alia huiusmodi. nam in primis bonis peccatum committitur: non solum ex abusu: sed etiam ex ipsa re et conditioe dum aliquis in suos usus assuit quod est alteri: et ideo tenetur ad restitutionem tanquam defraudator rei alienae.

In secundis vero bonis. non committitur peccatum nisi per abusu: sic de bonis primoialibus peccatum est. vnde non tenetur quis ad restitutionem sed solum ad penitentiam pagendam.

Ad. iij. dicendum: quod nec moderatus usus diuitiarum nec bona fides dispensatoris saluari videtur in eo qui scienter superflua facit expensas: in voluptuosis conuiujs et alijs huiusmodi superfluis et superfluitatibus. et sic non est dubium quod in talibus peccat mortaliter.

Unde dicitur Matth. xxiii. Si dixerit malus seruus in corde suo: moram facit dominus meus venire: et cepit percutere seruos suos quod pertinet ad superbium et crudeliter dominum. manducet autem et bibat cum ebriosis: quod pertinet ad superflua et voluptuosa conuiuia. veniet dominus huius illius in die que non sperat et hora qua ignorat: et diuidet eum scilicet a societate sanctorum: pro tempore eius ponetur cum hypocritis scilicet in inferno.

Unde ibidem subditur ibi erit fletus et stridor dentium. Si autem aliquis non multum in talibus excedit: pro bona fide sua ab aliquo qui vult secundum decetiam sui statum mori: gerere non debet quibus conuiuat;

Quandoque questum est de elemosinis que fiunt pro mortuis. Et circa hec quaerita sunt duo. Primo utrum mortuus patiatur aliquod detrimentum si executor eius differat dare elemosinas que ipse in testamento dare mandauit. Secundo

utrum executor licite possit differre distributionem elemosinarum ad hoc ut res defuncti melius vendantur in posterum.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod mortuus nullum detrimentum sentiat ex hoc quod elemosine quas mandauit dari retardantur: huiusmodi enim retardatio pertinet ex negligentia executoris. sed negligentia vnius non imputatur alteri. ergo nullum detrimentum mortuus patitur ex huiusmodi tarditate.

Et contra est quod propter huiusmodi tarditatem retardantur orationes et sacrificia que fierent pro anima defuncti: ex quibus plurimum iuuaretur. ergo ex huiusmodi tarditate patitur detrimentum.

Ad hoc dicendum: quod hic est opus duplicis distinctionis. Primo quidem ex parte ipsius detrimenti. distinguendum enim est duplex detrimentum. nam quoddam detrimentum est quod pertinet ad tolerantiam penae: secundum id perit corinth. iij. Si cuius opus arserit detrimentum patietur. Aliud autem est quod pertinet ad subtractionem remedij. Secundo est etiam distinguendum ex parte elemosine. Circa quam potest etiam considerari meritum ipsius elemosine et effectus ipsius. Quantum igitur ad meritum ipsius elemosine nullum detrimentum patitur defunctus ex ipsa tarditate: maxime si quantum in ipso fuit causam adhibuit: ut huiusmodi elemosine cito darentur. quod meritum principaliter ex uoluntate et intentione dependet. Sed quantum ad effectum elemosine patitur detrimentum: non quidem ut per huiusmodi tarditatem puniatur: sed quod remedium ei non adhibetur dum suffragia differuntur ex quibus plurimum iuuaretur.

Ad primum ergo dicendum: quod negligentia vnius non imputatur alteri ad penam. pro tamen reddere in alterum quantum ad effectum remedij. secundum quod vnus ho-

mo ab alio iuuari potest;

.xiii .q.

Hic dicitur sic proceditur. Vide-
tur quod executor debet tarda-
re distributionem elemosy-
narum. ad hoc ut res defuncti melius
reddantur. quod ex hoc sequitur quod patres elemo-
synas poterit facere pro defuncto.
ex quibus defunctus magis iuuabitur. 8°
si differat videtur quod laudabiliter et fi-
deliter hoc faciat. **S**ed contra est quod
ex tarditate elemosynarum sequitur re-
tardatio remedii quod forte deus in necessitate
indiget. 8° videtur quod ex huiusmodi tar-
ditate grauetur defunctus potius quam
iuuetur. **I**tem dicendum quod in mora
modici temporis non videtur esse magni
periculum. **N**on si executor per modicum
tempus elemosynas dare differat.
ut rebus defuncti melius redditis am-
pliores elemosynas faciat. non est
timenda culpa. **S**i vero dilatio sit
magna. et forte alio fine non vide-
tur esse absque culpa. quia forte de-
functus a purgatorio liberaretur. in
quo existenti remedium suffragiorum
maxime necessarium erat. **D**ec autem
requirunt prudentis executoris ex-
amen. ut scilicet consideratis dilati-
one temporis et conditione persone. quod
credidit citius vel tardius liberanda. et
etiam quantitate augmenti elemosy-
narum faciat quod videbitur expedi-
re defuncto;

Deinde questum est de pec-
catis. et circa hoc questita sunt
tria. **P**rimo de peccato ori-
ginali. vtrum scilicet ille qui bap-
tizatus est transmittat peccatum ori-
ginale in prolem. **S**ecundo de pecca-
to actuali in originali. quod scilicet sit per
vtrum auersio a deo vel conuersio
ad commutabile bonum. **T**ercio spe-
cialiter de mendacio. quod mendacium
sit grauius vtrum id quod fit verbo vel
id quod fit facto; .xv. .q.

Hic dicitur sic procedit. Videtur
quod ille qui est baptizatus non

transmittat peccatum originale in
prolem. in eo enim qui nascitur tria
possunt considerari. scilicet corpus
anima et vno vtriusque. sed non con-
trahit originale peccatum secundum cor-
pus quod a parentibus contrahit.
quia parentes totaliter erant munda-
ti. similiter etiam nec secundum
animam quam habet ex creatioe
dei. in quam peccatum non cadit. et
per consequens nec secundum vno vtri-
usque. ergo ille qui nascitur ex bap-
tizatis nullo modo contrahit peccatum ori-
ginale. **S**ed contra est quod remedi-
um non adhibetur nisi vulneratis.
sed baptismus qui est medicinale
remedium contra vulnus origina-
lis peccati. filiis paruulis bap-
tizatorum adhibetur secundum communem con-
suetudinem ecclesie. ergo cum origi-
nali peccato nascuntur. **R**espon-
dendum quod peccatum quod ex trans-
gressione primorum parentum in om-
nes posteros originaliter deriuatur.
non nisi per christi gratiam abole-
tur. quod de peccato damnauit peccatum
in carne. ut dicitur ad Romanos
.viii. **S**ed hoc quodam ordine patet.
nam primo in statu presentis vite
per sacramenta gratie christi remo-
uetur originale peccatum quantum
ad iniquationem anime. ut scilicet
non imputetur homini ad culpam.
remanet tamen interim quantum ad
corruptionem fomitibus in carne. unde
Apostolus dicebat ad Romanos .vii. **E**go
ipse mente huio legi dei. carne autem legi
peccati. in quantum scilicet concupiscit aduersus
spiritum. **U**nde homo baptizatus
secundum mentem viuunt in spiritu nouitate. sed
secundum carnem adhuc retinet vetustatem.
Ad quod et ideo sic per spirituale generationem quod scilicet
per euangelium et sacramentum aliquis generatur.
prouocit filios in christo absque peccato.
Ita et secundum carnalem generationem
prouocit filios in vetustate. **A**d quod cum
originali peccato. **E**t per hoc patet solu-
tio ad obiecta .xvi. .q.

HD. n̄. sic p̄cedit̄. Videt̄
q̄ i peccato actuali p̄us
sit auersio q̄ ouersio. au
sio em̄ importat recessū a termino.
ouersio aut̄ accessū ad terminum.
s̄ in motu corpali p̄us est recessus
a termino / q̄ accessus ad terminum.
ergo et in motu sp̄iali p̄cti p̄or est
auersio q̄ ouersio. sed contra ē q̄d
Dio. dicit quarto. capi. de. diuinis
nomimb̄. nemo itendens ad ma
lum / opat̄. s̄ intendens ad bonū.
ergo p̄us amm̄ peccantis cōtit̄
p̄ appetitum ad cōmutabile bonū /
q̄ auitat̄ a deo. **S** dicend̄. q̄ pe
ccatum p̄ncipaliter i volūtate con
sistit vt b̄s August. dicit / q̄ntū aē
ad voluntatem id est p̄as q̄d p̄nci
paliter itendit̄. et ideo in peccatis
in q̄b̄ p̄ncipaliter intendit̄ fruitio
boni cōmutabilis / sic i luxuria auai
cia / et similib̄ / p̄us est naturaliter
ouersio q̄m auersio / q̄ nō p̄ncipalit̄ itē
ta. s̄ p̄ter intentōnem cōseq̄t̄ ex
inordinata ouisione. in peccatis aē
i q̄b̄ directe attendit̄ auersio a deo /
sic est infidelitas / despatio / et alia
huiusmodi / p̄us ē auersio ab incom
mutabili bono. et postea est ouersio
ad cōmutabile bonū. sic p̄t̄ i illis q̄
despantes / seip̄os tradūt impudi
cicie vt d̄r ad eph. iiii. **A**d. i. ergo
dicendū. q̄ q̄uis in motib̄ corpa
lib̄ recessus a termino p̄or sit in exe
cutione / accessus tamen ad terminū
p̄or est in intentione in qua p̄nci
paliter consistit peccatum;

.xvii .q.
HD. iij. sic p̄cedit̄. Videtur
q̄ mai⁹ peccatū sit / cū aliq̄s
mentit̄ facto / q̄ cū aliq̄s
mentiat̄ verbo. mai⁹ em̄ peccatū eē
videt̄ cū aliq̄s mētiēdo abutit̄ eo
cui magis creditur. sed sicut Anst̄.
dicit in libro de veritate / magis cre
ditur factis q̄ verbis. ergo graui⁹
peccat qui mentit̄ factis q̄ verbis.
ergo et cetera. **S**ed contra est.

q̄ sic beatus Aug⁹. di. i. li. de doctri
na christiana. Inter omnia signa
locum p̄cipuū tenent verba. n̄ s̄
autem abutit̄ ille qui verbo menti
tur. ergo videt̄ q̄ graui⁹ peccat
ille qui verbo mentit̄ / q̄ qui facto
mentitur. **R**esponso dicendum.
q̄ sicut beatus Ambrosius dicit in
quodam sermone. non solū in fal
sis v̄bis sed etiā i simulatis opib̄
mendacium est. Peccatum autem
mēdaci p̄ncipaliter consistit in i
tentōne fallēdi. vñ ille q̄ dicit falsū
q̄d putat esse verū / non mentitur.
magis autem est re⁹ mendaci ille
qui dicit verum / quod putat esse fa
lsum / vt patet per beatum Augus.
libro de mendacio. Vnde cum ead̄
intentio fallēdi sit in eo qui men
titur verbo / et in eo qui mentit̄ fa
cto / vterq̄ equaliter peccat. v̄buz
emm̄ et factum assumuntur vt in
strumenta fallēdi. Vnde non re
fert quantum ad peccatū menda
cij / vtrum aliquis verbo vel scripto
vel nutu vel quocunq̄ facto men
tiatur. sicut non refert quantum ad
peccatum homicidij / vtruz q̄s gla
dio vel securi interficiat homines.
et per hoc patet respōsio ad obie
cta.

.xv. .q.
Quesitum est circa corpalia
hominis. vtrum scilicet ali
quis naturaliter possit esse
vel miraculose simul pater et virgo
Et videtur q̄ hoc posset esse mi
raculose. quia pater et mater simul
sunt generationis principia. s̄ ali
qua mulier fuit simul virgo et ma
ter. ergo pari ratione videt̄ q̄ ali
quis miraculose potest simul esse
virgo et pater. **I**tem videtur q̄
hoc potest esse absque miraculo.
q̄ demon incubus posset furari se
men viri virginis i somno polluti.
et transfundere i matricē mulieis.
ex quo quide⁹ semine potest concipi

pi ples: cuius quidem pater non est demon: sed ille ex eius semine generatur. quoniam virtute eius a quo resolutum est agit. ergo videtur quod etiam absque miraculo possit esse aliquis virgo et pater.

Contra: mulier absque miraculo non potest esse simul virgo et mater. 8° pari ratione nec vir absque miraculo potest simul esse virgo et pater. Item videtur quod nec per miraculum. quod si filius qui est natus miraculose de virgine ex alia parte corporis virginalis carnes assumpsisset quam ex illa. unde mulier naturaliter concipit putata de manu aut pede: non diceretur filius virginis sicut nec Eva dicta est filia. Adeo quibus sit formata de costa ipsius. Sed non posset contingere salva virginitate viri quod ex eadem parte corporis et ex eodem loco proles generaret: sicut naturaliter generatur. 8° nec miraculose fieri potest quod simul aliquis esset pater et virgo.

Item dicens: quod ad huius evidentiam oportet videre quid ad virginitatem requiratur. Requiritur autem tria ad eius perfectionem: quorum primum est principale et formale scilicet electio seu intentio voluntatis: sicut et in omnibus moralibus. Unde illud ex necessitate ad virginitatem requiritur quod alicui assidua voluntas nunquam experiendi delectationem veneream. Secundum autem est materiale scilicet passio appetitus sensitivi: scilicet delectatio quam quis experit in actu venereo: cuius privatio requiritur ad perfectam virginitatem materialiter. nam passiones sensitivae sunt materia virtutum moralium. si tamen praeter electionem propriae voluntatis hoc desit puta cum quis in somno polluitur: vel cum mulier per violentiam ab hoste opprimatur: non perit virtus virginitatis ut patet per beatum Augustinum primo de civitate dei. Tertium autem est quasi patiens et concomitantem se ad virginitatem habens: scilicet integritas corporalis. unde si claustra pudoris corrumpantur aliter quam per venereum actum.

puta si obstetrix vel medicus ferro ad sanandum incidat: nihil virginitati deperit: sicut beatus Augustinus dicit primo de civitate dei. Sic ergo si virginitas accipiatur secundum suum esse perfectum: puta ad virginitatem praedicta tria concurrunt: mulier quidem salva virginitate non potest esse mater: ita quod concipiat et pariat nisi miraculose. quod proles egredi non potest cum hoc quod praevalet integritate claustra pudoris: nisi per miraculum sicut accidit in matre dei. Posset tamen forte absque miraculo mulier salva omnimoda virginitate concipere. sicut dicitur accidisse de quadam pubescente puella quae cum propter pudoris custodiam praesens in lecto suo habebat quod dum in somno pollueretur: semen ad matricem descendit et puella concepit. Vir autem absque seminis resolutione non potest esse pater neque naturaliter neque miraculose. quod si de corpore eius proles miraculose formaretur non posset dici pater. Si vero virginitas largius accipiatur: puta solum interiore electione requiritur mentis: sicut patet de muliere quidem quod naturaliter potest esse mater tali virginitate manente. sicut si aliqua per violentiam opprimatur ab hoste et inde concipiat: et multo magis posset fieri miraculose. Vir autem salva tali virginitate posset naturaliter esse pater propter pollutionem nocturnam: quae quocumque casu ad matricem mulieris perveniret: non autem ita congrueret quod miraculose vir fieret pater: sicut quod virgo fieret mater. tum quod virgo facta miraculose est mater spiritu sancto formatae corpus ex purissimis sanguinibus eius: ut dicitur Damasius. Resolutio autem seminis sine qua vir potest esse non potest congruit operationi spiritus sancti: tum quod vir in generatione est sicut agens. mulier autem sicut patiens. agens autem appetit agere: et non pati. Unde magis congruit ut deus miraculose suppleat

at illud qd deest ex pte viri qd id qd
deest ex pte mulieris . et p hoc ptz .
respōsio ad obiecta; . xix . q .

Deinde ultimo q̄sitū ē de cre-
atura pure corpali . **D**tz scz
celuz empyreuz habeat influ-
entiā sup alia corpa . Et videtur q
nō . qz omne corp⁹ qd naturaliter
influit ī alia corpa p p̄us influit in
pp̄inqua q̄ remota . si g° celuz em-
pyreuz īfluere in corpa īferiora . p
p̄us īfluere ī celuz aqueū qd ē sibi
pp̄iqus q̄ ī celū sp̄dereū . qd videt̄
īcōueniens . qz celuz sp̄dereū simili⁹
ē celo empyreo . cū neutz sit de nas-
tura q̄ttuor elemētōz q̄ celū aqueū
qd ē de natura elemētōz . qz ille aq̄
dicūt̄ ibi esse positē ad refrigerand
calorē q̄ p̄mit ex motu celi . **R**ati-
one c⁹ fact⁹ q̄ ē altior inter plane-
tas d̄r habere frigiditatez . nō ergo
celuz empyreū īfluūt in corpa īferiora
Sz cōtra ē qd ī libro d̄ itelligētis
d̄r . qz omne qd īfluūt in alia est lux
vel lucē h̄ns . et ī cōmento dicit̄ . qz
oīs īfluētia d̄r esse p̄ virtutē lucis .
sz celuz empyreuz maxime hz lucez
īter alia corpa . g° maxime īfluūt in
alia corpa . **S**z dicēd̄ . qz qdā ponūt
celū empyreū īfluētiaz nō habe-
re in alia corpa . qz nō ē īstitutū ad
naturales effectus . sz ad hoc vt sit
beatorū locus . et hoc mibi aliq̄ndo
visuz ē . sz diligentī⁹ cōsideranti ma-
gis videt̄ dicēdū eē . qz īfluat ī ista
corpa īferiora . qz totū vniūsum est
vnū vnitatē ordinis . vt ptz p̄ philo-
sophū ī xij . metaphy . **D**ec autē
vmitas ordinis attēdit̄ s̄m qz qdaz
ordine regūt̄ corpa p̄ sp̄alia . et
īferiora corpa p̄ superiora . vt bea-
tus Aug . dicit in tercio de tri . **N**ū
si celuz empyreū nō īfluere ī cor-
pa īferiora . nō cōtinētur sub vni-
tate vniūsi . qd ē īcōueniens . **V**i-
det̄ autē pp̄rius effect⁹ ei⁹ esse pp̄etu-
us . et pmāsis īferioz corpm . naz
sc̄dm **S**bm ī xij . metha . **I**n celo s̄t

duo mot⁹ p̄ncipaliter . quoz vn⁹ ē
ab oriente in occidentē . q̄ vocat̄ dis-
urn⁹ . et ē sup polos eq̄noxialis . et
qz iste ē v̄miformis qz causat v̄mita-
tez seu pp̄etuitatē ī inferiorib⁹ mo-
tib⁹ . Ali⁹ at̄ mot⁹ ē ab occidente in
orientē q̄ mouet̄ sol . et alij plane-
te / q̄ mot⁹ ē sup polos zodiaci p̄ quez
plane-
te accedūt et recedūt a nobis .
vn̄ iste mot⁹ pp̄rie causat differen-
tiam gn̄ationis et corruptionis . et
ceteroz motuuz in istis īferiorib⁹ .
et sic cōtinuatur gn̄atio et corruptō
īstoz īferioz q̄uscqz de⁹ vult . q̄ qd ē
q̄ntū ad cōtinuitatez causat̄ a p̄mo
motu . q̄ntum autem ad contrarie-
tate a sc̄do . sic autem v̄miformitas
mot⁹ p̄cedit diffōrmitatez . ita etiā
vmitas q̄etis p̄cedit v̄miformitatez
motus . qz moueri ē aliter se habe-
re nūc q̄ p̄us . **Q**uiescere autem ē
eodem mō se habere nūc et p̄ius .
et sic q̄es habet puram v̄mitatem .
Vmiformitas at̄ mot⁹ hz v̄mitatez
cū diūsitate . et ideo p̄mū celū scilicet
empyreuz singulariter p̄ suaz qui-
etem īfluūt . **S**c̄dm autē celū quod
dicit̄ aqueum per suum motuz v̄m-
formem . **T**erciu⁹ autem celū scz sp̄-
dereuz per suum motum diffōrme /
hoc autē est p̄p̄riūm corpa huic .
qz īfluat absqz motu īq̄ntū ē sup̄e-
mū . attigēs qdāmō ordinē s̄baruz
sp̄ualiu⁹ . put dicit̄ beatus Diony-
sius sc̄do capitulo de diuinis nomi-
nibus . diuina sapientia cōiungit
p̄ncipia sc̄doz s̄mbus p̄morum
Ad p̄mu⁹ ergo dicendum . qz cel-
uz empyren⁹ magis īfluūt in cel-
lū aqueum . q̄ ī corpa īferiora . in-
quātuz scz celū aqueū p̄l⁹ recipit de
īfluētia celi empyrei . vt v̄miformi-
tatis motus eius ostēdit . vn̄ etiā
magis conuenit euz celo empyreo
rōe sue v̄miformitatis / q̄ celū sp̄de-
reū . **E**st autē de celestib⁹ corporib⁹
duplex op̄inio . **V**na qz sit de natu-
ra elemētōz s̄m quā celū empyreū est

set de natura ignis . et celum aqueū
 de natura aque vel aeris . Spdereū
 aut̄ compositum ex utraq; natura .
 q̄ i pte lucidū et i pte diaphonū .
 Et ad hāc opimōnē ptinet q̄ dicit̄
 aquas eē ibi ad ifrigidandū . Alia
 aut̄ ē opimō . q̄ corpa celestia nō
 sūt de nat̄a quattuor elemētōz . s; de
 q̄nta eēntia s̄m quā celū aqueū
 nō ē de nat̄a q̄ttuor elemētōz . s; dicit̄
 aq̄uz ppter diaphonitatem sic
 dicit̄ celūz empyreū . i . igneū ppter lu-
 minositatē . Cōtrariuz ḡ dicit̄ q̄
 quis liber de intelligētis nō sit ali-
 c̄ autoritatis . nec etiā ē verum q̄
 oīs iflux̄ sit ratione lucis / nisi lux
 metaphoricē capet̄ pro omni actu
 put omē agens agit i q̄ntuz ē ens
 actu . vel hoc p̄t eē rez i solis corpa
 libz / in q̄bz p̄rie dicit̄ lux i q̄ntuz lux
 corpalis ē forma p̄mi corpis agen-
 tis scz celi / i c̄ virtute alia corpa i
 feriora agunt . z hęc ad p̄ns dicta
 sufficiāt . Sequūt̄ aut̄ nūc duę que-
 stiones de ope manuali / q̄ solēt po-
 ni i q̄busdā quodlibetis circa finez
 septimi . p̄ q̄stōnē de q̄druplici sen-
 su sacre scripture . hic aut̄ ponūtur
 circa finē vndecim quodlibeti ;

Questio ē de ope manua-
 li . Circa q̄s duo querūt̄ .
 Primo vtz opari manibz
 sit i p̄cepto . Secūdo vtz ab hoc
 p̄cepto excusent̄ illi q̄ spūalibz ope-
 ribz vacant . .xx. .q̄ .

Had primum sic p̄ceditur . Vi-
 det̄ q̄ opari manibz sit i p̄-
 cepto . nā vt dicit̄ secūde ad
 Thessa . iij . Si q̄s non vult opari
 nō māducat . audiūm̄ em̄ zc̄ . glo-
 sa . q̄s iō p̄cipio q̄ audiūm̄ ḡ zc̄
 P̄te . Aug . i libro de ope mo-
 nachonuz sic dicit̄ . Audeant igitur
 q̄bus hoc p̄cipit q̄ nō habent hanc
 potestatem . P̄te . nullus debet ex-
 cōmūicari nisi p̄ mortali vt iura di-
 cūt . sed null̄ peccat mortaliter nisi
 cōtra p̄ceptum faciens . cū ergo il-

le q̄ cessat ab ope manuali iure pos-
 set excōmūicari . vt ptz p̄ id q̄s dicit̄
 t̄ secūde ad Thessa . iij . Si quis nō
 obedierit verbo nostro p̄ epistolaz
 hūc notate . et ne commisceam̄ cuz
 illo vt confundat̄ . ḡ dicit̄ q̄ opari
 maibz sit i p̄cepto . P̄te . ille q̄ pec-
 cauit tenet̄ penā debitam pro p̄cto
 subire ex n̄itate p̄cepti . s; omnes i
 adam peccauerunt ad Ro . v . P̄eā
 at̄ p̄cti . Ade ē labor manualis . Ge-
 t̄cio . in sudore vult̄ tui vesceris pa-
 ne tuo . ḡ oibz ē p̄ceptuz labora-
 re . P̄te . ad Eph . iij . dicit̄ q̄ fureba-
 t̄ iā nō furet̄ . magis at̄ laboret op-
 ādo maibz suis . glo . laborz opādo
 nō solū p̄ seruos . s; etiā maibz pro-
 priis . illud at̄ q̄s ad omēs ptinz ē
 p̄ceptū nō cōsiliū . P̄te . labor maūa-
 lis necessarī ē ad sustētationē vite
 corpalis . sic act̄ virtutū sūt n̄carij
 ad sustētationem vite spūalis . sed
 actus vtutuz sūt i p̄cepto . ḡ et la-
 borare maibz . P̄te . illud ad q̄s se-
 q̄t̄ p̄ctm mortale non p̄t sine p̄cto
 mortali fieri . s; ad non laborare se-
 q̄tur non manducare . q̄s quādo q̄s
 ē p̄ctm mortale . ḡ eius opposituz
 est in p̄cepto . Sed contra . non
 ē contrariū p̄cepto vel consilio p̄-
 ceptum domini vel consiliū . sed do-
 minus vel p̄cipiendo vel consulē-
 do dicit̄ Matth . vi . Nolite solliciti
 eē anime vestre zc̄ huic autem cō-
 trariatur labor manuum . quia qui
 laborant manibz solliciti sunt de ne-
 cessariis corpis . ergo labor manū
 nō est in p̄cepto . P̄te . lex
 vetus quantum ad p̄cepta mo-
 ralia sufficiēter continebat que ne-
 cessaria sunt ad salutem . vnde do-
 n̄ dicit̄ Matth . xix . Si vis ad vitā
 ingredi serua mādata et loq̄t̄ de mā-
 datis decalogi . Vnde subdit nō ho-
 micidium facias non furaberis zc̄ .
 Sed i p̄ceptis veteris legis nihil
 cōtinetur de labore manuum . ergo
 labor manuum non est in p̄cepto

Precepta ad precepta seruanda oēs tenentur. sed ad labores manuum non oēs tenentur. alias qui sunt diuites et maiores non laborant mortaliter peccarent. 8º labor manuum non est in precepto.
Precepta ad precepta non magis tenentur religiosi quam seculares. Unde Augustinus in libro de opibus monachorum reprehendit monachos qui non laborant. non autem alios 8º et cetera. **P**recepta usus liberalium artium nobilior est quam mechanicarum qui in opere manuali consistit. sed usus liberalium artium non est in precepto. 8º multo minus labor manuum. **I**tem dicens: quod iudicium de vna quacumque re seruandum est secundum finem ad quem ordinatur. labor autem manuum ad tria esse utilis inuenitur. Primo ad otium tollendum unde Hieronymus ad Rusticum monachum. Sæpe aliquid operis facito ut te diabolus occupatum inueniat. et quod intelligat de opere manuali. partem per hoc quod subiungit vltimè viscellam texendo. et postea subdit in desiderijs est ois otiosus. Secundo ad corpus domandus. Unde scilicet Cor. vi. Aliis carnis macerationibus subiungit. vbi dicitur in laboribus sancti operumque manibus suis operabatur. et subdit in vigilijs et ieiunijs et cetera. Tercio ordinatur ad acquirendum victus. Actuum. xx. Ad ea que mihi opus erat et in quibus mecum erant ministraverunt manus iste. Si igitur consideret labor manuum secundum quod ordinatur ad tollendum otium vel corpus domandus. sic idem iudicium est de labore manuum et de alijs exercitijs ad eadem ordinatis. non est enim in precepto quod tollatur otium tali et tali occupatione. sed sufficit ad otium tollendum quacumque licita occupatio ut ab otio quis desistat. et sic occupatio seu labor manuum non est in precepto consideratus hoc fine. Et similis est ratio de labore manuum secundum quod ordinatur ad corpus domandus. quia multis exercitijs corpus domari potest. sicut vigilijs ieiunijs et cetera. Et multis alijs huiusmodi. Unde nullus eorum inquitur

tur ordinatur ad talem finem est in precepto in speciali. quauis in generali sit in precepto corpus domari quali cumque exercitio quod mortifere concupiscentie repugnat. Secundum autem quod ordinatur ad victus querendum. sic videtur esse in precepto. Unde dicitur prima ad Thessa quarto. operamini manibus vestris sicut precipitur vobis. nec solum in precepto iuris positum sed etiam iuris naturalis. illa enim sunt de lege naturali ad que homo ex suis naturalibus inclinatur. sicut autem ex ipsa dispositione corporis habet homo naturale dispositionem ad opus corporale et manuale. propter quod dicitur Job. v. Homo ad laborem nascitur et auis ad volatum. Cum enim alijs animalibus natura sufficenter prouiderit in his que ad sustentationem sue vite pertinent in cibis. et armis. et tegumentis. homini in his non prouidit. quia ipse est prouidens ratione per quam potest sibi prouidere in omnibus supradictis. Unde et sibi dedit loco omnium predictorum manus ouerentes ad diuersa opera. quibus preceptiones romis diuisis artificijs exequuntur. ut dicitur xiiii. de animalibus. Sciendum tamen est quod duplex est preceptum legis nature. quoddam quod ordinatur ad tollendum defectus vnius singularis personæ. vel spirituale sicut de actibus virtutum vel corpale sicut preceptum quod deus dedit homini Gene. secundo. De omni ligno quod est in paradiso comedetis. Aliud vero est quod ordinatur ad tollendum defectum totius spiritus. sicut hoc quod datur Gene. i. Crescite et multiplicamini et replete terram. In hoc enim precipitur actus generalis. in quo natura saluatur et multiplicatur. hoc autem est inter hec duo genera preceptorum. quod primum preceptum legis nature tenet quilibet singulariter. in his enim que pertinent ad spiritum oēs homines computantur ad idem quod unus homo. participa-

tione enim sp̄i plures hoīnes sūt vn⁹ hō sic dī. **D**orphi. Sic aē vn⁹ hō hz diuisa mēbra q̄ occupāt ī diuisis officiis ordinatis ad tollēduz ppriū defectuz. q̄ nō p̄nt oīa p vnū mēbz exerceri. sic ocul⁹ videt totuz corp⁹. ⁊ pes totū corp⁹ portat. ita oportet eē in n̄s q̄ ad totā sp̄z pt̄inet. nō em̄ sufficeret vn⁹ hō ad excedēda oīa q̄bz huāna vita indigz et societas. Et iō diuisis officiis oportz occupari diuisos. vt dī. ad Ro. xij. Sic ī vno corpe mltā mēbra habem⁹. hęc aē diuisificatō hoīm ī diuisis officiis. oueit seu p̄ueit p̄mo ex dīma p̄uidētia que ita hoīmū stat⁹ distribuit. vt nihil vnq̄z deēē videat⁹ de necessarijs ad vitaz. Scdo etiā ex causis naturalib⁹ ī q̄bz ouem̄t et p̄ueit q̄ ex diuisis hoīb⁹ sint diuisē inclinatōnes ad diuisos modos viuēdi. q̄ g⁹ labore manuū aliq̄s p̄ s̄bueire et pp̄rio defectui. et alieno. cū nō possit vn⁹ hō ī oībz s̄ibi sufficere. s̄z idigz alieno auxilio. ptz q̄ p̄ceptū de labore manuum q̄dāmō sub vtroq̄z ḡnē p̄ceptoz p̄dictoz cōtinēt. inq̄ntum em̄ labore manuū vnus s̄bueit⁹ necessitatib⁹ alioz. sic pt̄nz ad scdm gen⁹ naturalū p̄ceptoz. īq̄ntuz aē aliq̄s p̄ s̄ suis n̄citatib⁹ s̄bueit pt̄nz ad p̄mū gen⁹. sic p̄ceptuz de comedendo. P̄ceptū aūt q̄d ordinaē ad tollēdū defectū corp̄alē. nō obligat nisi defectu existēte. Nō si aliq̄s est q̄ possz viuē sine cibo nō obligaretur p̄cepto de comedendo. Sic ergo p̄ceptū de labore manuū nō obligat aq̄ue siḡl̄at⁹ s̄m q̄ ordinaē ad tollēdū defectū communē. q̄ p̄ tolli p̄ aliū v̄l alio mō. neq̄ s̄m q̄ ordinaē ad tollēdū ppriū. nisi defectu existēte. Et ideo ille q̄ habz vn̄ licite viuē possz. nō tenet⁹ maīb⁹ opari. q̄ aūt nō habet vn̄ licite viuē possz alias. v̄l nisi aliq̄ licite negotio victū acq̄rat. tenet⁹ maīb⁹ laborare. et s̄

patet p̄ **A**postoluz ī tribus locis. **U**bi de manuum opatione p̄ceptū dat. **P**riō ad **E**ph. iij. vbi p̄hibendo furtū inuiḡit manuū opationē dicens. **Q**ui iurabat⁹ nō iam furet⁹. magis autē laboret maīb⁹ suis. **S**cdo. i. ad **T**imoth. iij. vbi p̄cipit laborem manuū. p̄hibēs concupiscētiam rerum alienarum. **O**panimi inq̄t maīb⁹ vestris. sic p̄cepim⁹ vobis vt honeste ambuletis. ad eos qui foris sunt et n̄lius aliquid desideretis. **T**ercio ad **T**hesso. iij. vbi p̄cepit opationez manuū. p̄hibens turpia negocia a q̄bz aliqui victum q̄rebāt. **A**uduim⁹ inquit inter vos quosdam ambulare in q̄ete nihil opantes s̄z curiose agentes. glo. **Q**ui feda cura sibi necessaria p̄udent. et subdit n̄s aūt qui huiusmodi sūt denunciamus et obsecram⁹ in domino **J**esu **C**risto. vt cū silentio opantes panem suum manducēt. **S**ciendū etiā est. q̄ sicut visus ē p̄ncipiū inter alios sensus ratione cui⁹ omnes alij sensus vsū sortiūtur vt **A**ugustin⁹ dicit. ita manu (q̄ ad plurima opera necessaria eē dicit) dicimus organum organorum. **E**t ideo per operationem manualet intelligitur nō solum quod maīb⁹ fit. sed quo cunq̄ corp̄ali instrumento. **E**t breuiter quodcūq̄ officiū homo agit. de quo licite possz victum acq̄rere. sub labore manuum comprehenditur. **N**on em̄ videtur rationabile q̄ magistri artium mechanicarū possent viuere de arte sua. ⁊ magistri liberalium artiuū nō possent viuere de arte sua. similiter et aduocati possunt viuē de p̄ncipio quod p̄stant in causis. et similiter de omib⁹ alijs licitis occupatōib⁹. **Q**uia ergo p̄ceptum est sed non oēs obligat. **I**deo ad vtrasq̄ rationes respondendum est. **A**d pri

mun ergo et scdm patz solutio ex
dictis. qz cedimus labore manu
ee i pcepto. no tn ad hoc oes sin
gularit obligari. **Ad. iij.** dicendu.
qz sic ex dictis ptz **Apostol9** loqt
casu illo. qn ptermisso labore ma
uz de fedis negocijs sibi victu acq
rebant. i q casu obligat ad pceptuz
servaduz. et ideo erat dig excomu
nicari. **Ad qrtu** dicend. qz illa vba
dm magis sut pnunciatis pena qz
papietis satisfactoez. vn pmissit
maledicta terra i ope tuo. spmas
et tribulos. zc. **Similiter** et mulier
dixit. i dolore paries filios zc. qz io
no sequit qz ad laboraduz qlibz ho
teneat ex nctate pcepti. alias te
neret ad agriculturaz. de q ibidem
domin9 facit mentione. **Ad. v.** di
cend. qz vita spualis a nullo pf con
servari nisi p actus virtutu. et ideo
qlibz obligatur ad huaduz pcepta
q sut de actibz virtutum. h vita cor
palis a multis pf conservai sine h
qz maibz opet. qz ideo quis sit ge
neraliter i pcepto. non tn qlibet ad
opatione vel obseruatione e9 tene
tur. **Ad sextum** dicendum. qz non
manducare non est peccatum mor
tale. nisi quando sine manducatio
ne vita non potest conservari. tuc
aliqs non manducado seipm occi
deret. qz similiter no oportz qz aliqs
peccet no laborado maibus. nisi qn
alias vita huare no pf. nisi illicitis
curis. qz ideo cu illicite cure sint mo
dis omnibz fugiende. sub eade di
stinctione posuit **Apostol9** no ma
ducare et no opari. dicēs. qui non
vult opari no maducet. **Ad pmu**
aut eoz qz i contraiu obnciut dnd.
qz non phibz dñs apostolis omne
solicitudinē. scz in njs qz ptinent ad
victum corporis. alias ipi loculos
no habuissent. h phibuit solitu
diez suffocate qz mes duplicat suffo
cat. **Uno mo** vt i rebz tpalibz fine

ponat recte opationis. h prohibz
dñs. **Un Aug.** dicit i libro de opi
bz monachoz exponēs illud. **Nolis**
te solitati esse zc. non vt ista non p
curent quatu3 necessitatis e qd ho
neste poterint. h vt ista no itueat
et videat. et ppt ista faciant qcqd i
pdicatione euagelij facere iubent.
et habetur i glo. prima ad **Timo**
quarto. **Secdo** suffocat mens pze
dicta solitudine. qn fiducia d deo
amittit. et ideo hoc dñs phibere i
tedit. vt dicit glo. sup illud **Mat.**
vj. h exemplo non phibet puidē
tia et laborez scz de auibz et lilij. h
solicitudinez vt tota fiducia vra sit
in deo per que et aues sine cura vi
uunt. **Ad. ij.** dicend. qz no omia
q sut in pcepto continentur expli
cite in pceptis decalogi. sed ad ea
possunt reduci cum in eis implicite
contineantur. qz sic pceptuz de la
bore manuz p que3 vita corporalis
conseruatur. reducit ad hoc pre
ceptum non occides. sicut etiam p
ceptuz de maducado. vel ad hoc pre
ceptum no furtum facias. quo om
ne illicitum lucrum quod per labo
rem manuz euitatur prohibetur.
Ad tertium dicenduz. qz i quolis
bet pcepto duo sut consideranda
scilicet finis pcepti et possibilitas
obseruandi. quia omnia pcepta
cuilibet legis sut ordinata ad ali
quod bonum inducendum vel ma
lum tollenduz. nec aliquod impos
sibile homini ordiate papi pf. **Un**
de dicit **Hieronimus.** qui dicit de
um pcepisse aliquod impossibile
anathema sit. si ergo sit tale pcept
ptuz qd nullo modo reddi possz im
possibile obseruandum et sine eo fi
nis intentus haberi non possit. ob
ligatio pcepti semper manet. si
cut est in pceptis de actibus vir
tutu. qz ad min9 act9 itiores sep
ss i hois pte. qz sine eis vita spiri

tualis obseruari non potest ut dictum est. Duobus igitur modis preceptum de operatione manuum obligationem amittit. Uno modo quando aliquis redditur impotens ad laborandum propter corporis imbecillitatem. Alio modo quando finis huius precepti scilicet obseruationem corporalis vite consequi potest sine labore manuum. ut ex dictis patet. **Ad. iiii.** dicendum. quod ad laborem manuum per se loquendo equaliter religiosi et seculares tenentur. quod patet ex duobus. Primo ex verbo Apostoli ad Thessa. iiii. ubi ponit de operatione manuum preceptum. dicens. Subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinato. fratres enim omnes christianos vocat. non enim tunc temporis aliqui religiosi iueiebantur vel determinati erant. Secundo patet ex hoc quod religiosi non tenentur ad alia quam seculares. nisi ad ea quibus se ex voto obligauerunt. Sed pacidus ostendit quod hoc preceptum magis tangit religiosos quam alios. et hoc dupliciter. Primo quod religiosi viuunt in paupertate. unde facilius potest eis accidere quod non habeant unde viuunt quam secularibus. Secundo ex statuto regule in aliquibus ordinibus. Unde dicit Hieronymus ad Rusticum monachum. Egyptorum monasteria hunc tenent morem. ut nullus absque opere et labore suscipiatur. non tamen propter vitam necessaria quam propter anime salutem. ne vageat preciosis cogitationibus. sic etiam ad vigilias et alia quibus domatur corpus tenentur quandoque religiosi ex statutis suis. ad que seculares non tenentur.

Ad. v. dicens. quod quibus usus liberalium artium sit nobilior. non tamen ita necesse est ad vitam corporis sustentandam. et propterea sub opere manuum non comprehenditur sic ex dictis patet. **xxi. q.**

Hoc secundum sic proceditur. Videtur quod illi qui spiritualibus vacant operationibus non excusentur a labore manuum. quod prima ad Thessa. iiii. super id. Si quis non vult operari non manducet. dicit glo. Aug. dicitur quod de

operibus spiritualibus hoc Apostolum precepisse. et postea subdit. Sed superflue conatur et sibi et ceteris caliginem obducere. ut quod charitas vult moneret non solum facere noluit. sed nec intelligere. et ita videtur quod per spiritualia opera a labore manuum non excusentur.

Patet inter omnia maxime spiritualia sunt oratio lectio et predicatio. sed per ista opera non excusantur a labore manuali. igitur probatio medie Aug. di. i. li. de operibus monachorum. quid agant qui corporaliter operari non lunt scire desidero et cui rei vacent. orationibus inquirunt. et lectionibus et verbo dei. et postea subdit. sed si ab his amouendi non sumus. nec manducandum est nec esse prepare. si autem ad ista vacare seruos dei certis interuallis tempore infirmitatis necessitas cogit. cur etiam preceptis apostolicis obseruandis aliquis partes tempore non deputamus. et quantum ad orantes ait. citius exauditur una obediens oratio quam decem milia contemnitus. Quantum vero ad psallentes subdit. cantica diuina cantare etiam manibus operantes facile possunt. et ipsum laborem diuino tanquam cantico consolari. Quantum vero ad legentes subdit. qui autem dicunt se lectioni vacare. nome illic inueniunt quod precepit Apostolus. Que ergo ista peruersitas se nolle lectioni obtemperare dum vult ei vacare. quis enim nesciat tanto citius quicquid proficere cum bona legit. quanto citius facit quod legit. Quantum vero ad predicantes subiungit. Si autem est alicui sermo erogandus et ita se occupat ut manibus operari non vacet. nunquid non omnes possunt hoc in monasterio venientibus ad se vel diuinas lectiones exponere. vel ad aliquibus disputationibus salubriter vacare. quando ergo non omnes possunt cur sub hoc obtentu omnes vacare volunt. quandoque si omnes possent vicissitudine facere deberent. et non solum ut ceteri a ne-

cessarijs actibz occupazēt. s; etiā qz
sufficit pt pluribz audiētibz vn9 lo
qē. **P**re. clerici maxie spūalibz opi
bz insistent. s; si ad laborez manuū
tenerent ab istis impedirent pba
tō medie. lxxxvi. di. c. iiii. dr. **C**leri
cus victuz a restitū sibi artificō vel
agricultā absq; officij sui dūtarat
decremēto acqrat. **I**tē capitulo se
quēti. **C**lericus qui vbo dei erudi
tus est. artificō victuz querat. **I**tē
omnes clerici q ad opanduz validi
sūt. et artificiola et litteras discāt
Pre. religiosi q omnia reliquerūt
maxime opationibus spūalibz va
cant. s; tales tenent ad manuū la
bozē. pbatō medie. **L**uce xii. dicit.
Vendite q possidetis. glo. non tm
cibos vestros commūcate pauperi
bz. s; etiam veditē possessiones ve
stras vt oibz vestris simul p dño
cōsumptis. postea labore manuuz
opamini vnde viuatis et elemosp
nā faciatis. **P**re. xii. di. ca. ii. q
ille ē hereticus qui facit contra sta
tutū Romane ecclesie. sed illi q mē
dicant nō laborātes p pns maibz.
faciūt contra statutū Calixti pape
xii. q. i. **V**identes sūm sacerdotes
zē. vbi dicitur q ecclesia statuit q
iter eos q commū vita degere vo
lunt. null9 egens inueniat. g° re
ligiosi ppter opa spūalia nō excu
sanē a labore manuuz. immo si mē
dicant sūt heretici. **P**re. q expmit
se piculo mortis peccat. quasi ten
tās deū. sic si aliq; vidēt vrsū rem
ētē i furia z deponeret arma qbus
se posset defendere. tentaret deum.
s; ille qui relinquit oia et non labo
rat maibz. abicit a se ncaia vict9.
qbz rēstie cōsumptiom q fit i corpe p
calozē nafalem. g° talis peccat qsi
tentās deū. **P**re. ad Philippē. iii.
dicit Apostol9. **I**mitatores mei es
tote fratres. s; quis ipse pdicaret.
z opibz spūalibz vacar3. mbilo9
ope manuū victū qrebat. **E**t n. ad

Thessa. iij. **I**psi scitis quēadmod
et vos oporteat imitari nos. q non
inqueti fuim9 iter vos. neq; gtis pa
nē maducauim9 ab aliq. s; m labo
re z fatigatione nocte ac die opā
tes ne quē vrm gūarem9. **P**re.
Gene. xiiij. sup illud cōfirmat9 est
ager zē. dicit glo. q pfect9 p dica
tor aiaz suā abscondit s; lectōe bone
opatōis z cōtēplatōis rēgimine. et
sic illi q opibz spūalibz insistent p cō
tēplatōz. dicūt etiā exteioibz opibz
vacare p actōne. z sic opa spūalia
nō excusāt a labore manuū. **S**ed
cōn **L**uce ix. **S**ime vt mortui sepeli
ant mortuos suos. glo. dñs docet
minora bona p maioribz eē dimittē
tēda. s; opa spūalia sūt maiora bo
na q opa maūalia. g° hō debz hęc
pmittere ppter illa. **P**re. opa
pietatis sūt potōra q exercitia cor
palia. i. ad **T**imo. iij. **C**orpa ex
ercitātō ad modicū vtilis ē. pietas
aut ad oia valet. s; opa pietatis et
misericordie sūt dimittēda. vt vace
tur p dicatori. **A**ctuū vi. **N**ō ē equū
vos dereliquē verbū dei et ministra
re mēsis. **L**uce. ix. **S**ime mortuos
sepelire mortuos suos. tu aut vade
ānūcia regnuz dei. g° multo fortius
ppter p dicationē z alia opa spūa
lia ē dimittēda op9 maūale. z alia
q ptinet ad exercitacionē corpalez
Pre. ii. ad **T**imo. ii. **N**ō militā
do implicat se negocijs seclariibus
glo. **I**lla sūt seclaria negocia qbz
ai9 occupat colligēde pecuie cura.
s; q opaf maibz h3 curā d colligēda
pecuia. g° implicat seclariibz nego
cijs. z ita illi q militāt deo i spūali
bz opibz. nō dnt opibz manuū oc
cupa. **S** dñdū. q veritas huus
qstōis apparet ex n9 q i superiori
qstione dicta sūt. nā dictū ē sup. q
illi tantuz obligantur ad obserua
tōne huus pcepti. scilicet de opere
manuum qui nō habent alias vn
de licite viuē possent. **E**t ideo q spi

21

ritualia opa exercent: et alias possunt licite viuere quae de labore manuum non tenentur laborare. Non distinguendum videtur de operibus spiritualibus: sunt enim quaedam opera spiritualia seu bona quae in bonum omnino cedunt: quaedam vero quae ad singularem profectum facientis pertinent: non sunt autem quae in spiritualibus operibus operantur ad utilitates communem pertinentibus: debent prouideri ab his quorum utilitati deseruiunt: quod patet per auctoritatem prima **Cori. ix.** Si nos vobis spiritualia seminamus: non est magnus si carnalia vestra metamus: hoc etiam patet per rationem: quia utilitas spiritualis profertur carnali: eis autem qui omnino utilitati deseruiunt in temporalibus: debet sustentatio: ex proprio labore quo utilitati communi deseruiunt: sicut patet de militibus: qui pro pace reipublice militant. Non primum **Corinthi. ix.** Quis militat suis stipendijs vni: quae: unde multo magis quam in spiritualibus bonis: prouentus in tali ministerio sustentari possunt: et sic non tenentur manibus laborare. Sunt autem quattuor opera spiritualia: quibus communis utilitas prouocatur et ex his eis stipendia debentur. Primum est occupatio in iudicijs ecclesiasticis exequendis: dicitur enim ad **Ro. xiiij.** de potestate seculari. Qui iudicium seculare exercet: et ideo tributa praestatis seculis iudicibus: ministri enim dei sunt in hoc ipso seruientes vobis. Et propter hoc **Aug.** dicit in libro de operibus monachorum quod debent manuum operibus insistere: illi dum taxat quae ab ecclesiasticis vacant occupationibus: unde se excusat a labore manuum propter iudicia ecclesiastica quibus occupabat dicens: Quaeque dicere possumus quod militat suis stipendijs vni: quae: tamen dominus noster Iesu christum in uoco teste super aiam meam: quoniam quantum ad meum attingit commodum multo malle per singulos dies certis horis (quantum bene moderatis monasterijs) constitutum

est) aliquid operari manibus: et certas horas habere ad legendum et orandum: a aliquid de divinis litteris agendum liberis: quae tumultuosissimas perplexitates alienarum curarum pati de negocijs spiritualibus vel secularibus: vel indagando de immundis vel interueniendo vel precipiendo. Secundum opus spirituale quod in bonum omnino reducat est opus praedicationis: quod fructus animarum procurat: et ideo dicitur primum **Cor. ix.** Dominus ordinavit his quae euangelium annunciant ut de euangelio uiuant: nec debet referri tantum ad illos qui habent auctoritatem praedicandi: sic sunt prelati: sed etiam ad illos qui qualitercumque praedicant ex commissione prelatorum: quia stipendia non dantur et debent potestati sed operi et labori: ut dicitur secundo ad **Timo. secundo.** laborantem agricolam oportet primum de fructibus accipere gloriam: scilicet praedicatorum qui in agro ecclesiae: ligone ubi: excolit corda auditum: nec tantum illi qui praedicant praesentem de euangelio viuere: sed etiam illi qui eis ministrant ad hoc officium cooperantes: quod patet ad **Ro. xv.** Sed spiritualium eorum participes facti sunt gentiles: debent etiam in carnalibus ministrare eis: gloria eorum seculi iudiciorum qui miserunt praedicores ab Hierosolymis: vnde etiam illi qui praedicores mittunt praesentem de fructu euangelii viuere. Tertium opus spirituale quod cedit in bonum omnino sunt orationes: quae fiunt in horis canonicis ad salutem ecclesiae ut auertat ira dei a populo: **Ezech. xiiij.** Non opposuistis vos murum pro domo israel ut staretis in praesidio in die domini: gladius praesens dimicantes: et diuinitate resistentes. Et ideo dicitur primum **Cor. ix.** quod qui altario deseruiunt cum altario participat: et de his duobus operibus dicit **Aug.** in libro de operibus monachorum. Si euangelistae sunt: fateor habent potestatem seculi viuendi de sumptibus ecclesiae fidelium: quia de hoc loquitur: si ministri altaris dispensatores sacramentorum sunt: vnde ista sibi non arrogant: sed praedicant potestatem. Quartum opus spirituum

ale qđ rđūdat ī bonuz cōmune: est
 elucidatio sacre scripture. Qui em̄
 elucidatōm sacre scripture vacant
 ad alios instruendos / pñt d̄ hoc ope
 spūali viuere. p̄ma ad **Timo. v.** q̄
 bene p̄sūt p̄sbyteri / duplici honore
 digni habeātur. maxime ať q̄ labo
 rāt ī v̄bo 7 doctrina. glo. vt eis spi
 ritualit̄ obediāt et exteriora minis
 trant. q̄ laborāt ī v̄bo glo. id ē / ex
 ho:tatōe s̄i deliū sciētī ū / 7 doctrina /
 nesciētī ū. Et s̄ plam̄ dicit **Hiero.**
 ad vigilantī ū hec ī iudea vsq; ho
 die p̄seuerat cōsuetudo / nō solū a /
 pud nos s̄ etiā apud hebreos / vt
 q̄ ī lege dñi meditāt̄ die ac nocte /
 p̄rez nō hēāt ī trā nisi solū deū et sy
 nagogaz totī orbis foueant̄ mis
 misteris. **Itz 8.** q̄ illi q̄ p̄dictis
 opibz spūalibz vacāt nō tenēt̄ ma
 mbz laborare. De n̄s ať q̄ vacant
 spūalibz q̄ nō directe ī bonū cōne ec
 clesie redūdāt. s̄ ī bo^m faciētis. sic
 oīos p̄uate / ieiunia et huiusmōi /
 distiguēs. q̄ ā illi qui ī religione
 istis opibz occupāt̄ hñt ī seculo vñ
 viuerent sine labore manuū. ā nō.
 si sint tales cū ad religionē reuert̄ /
 nō tenēt̄ maibz laborare. **Vñ Au.**
 ī li. d̄ opibz monachoz. sic dicit.
 Si hēant aliqd ī s̄ seculo q̄ facile
 sine opificō sustētarēt vitaz suā. q̄
 cūsi ad deū idigētibz dispertiti sūt
 zc. credēda ē eoz īfirmitas 7 ferē
 da. solēt em̄ tales lāguidi9 educati
 laborem corpalez sustinere nō pos
 se. Si ať ī seculo opifices fuerūt 7 d̄
 labore n̄ manuū viuētes s̄: ex dupli
 ci causa reuētes ad monasteiuz las
 borare recusant. Vno mō ex pigri
 cia opandi volētes ī ocio viuē. et
 tales peccant. et hoc est qđ **Aug.**
 dicit ī p̄dicto libro. **Plerūq; ve**
 munt ad professionē seruitutis dei
 ex professione seruili. 7 vita rustica
 na / et opifica exercitatione / et ple
 beio labore. Et postea sudit ergo ta
 les si non operantur / de infirmitas

te corporis excusai nō pñt. p̄terite
 q̄ppe vite cōsuetudine cūcūt. Et
 iterpōnt. nō apparz. vt ex p̄po
 sito s̄uitutis dei / an vitā laboriosaz
 7 iopē fugiētes ad monasteria ve
 nerit. Alio mō intermittunt aliq; o
 p9 maūale ex itentōne dñi amo
 ris. q̄ ad op9 cōtemplatōis cōtinue
 s̄leuāt. t̄fes cū spū dei agāt nō pec
 cāt. q̄ vbi spūs dī ibi libertas. **Vñ**
Gre. dic. s̄i Ezech. Cōtēplatiua vi
 ta ē charitatē dei 7 p̄ximi toto cor
 de retinē. ab exteriori ope q̄escē. so
 lo desiderio cōditoris ī herere. vt ni
 hil iam agere libeat. Et hoc idē ha
 betur ī glosa quadā **Gene. xxiii.**
 confirmatus est ager 7 cetera. Cō
 templatiua vita a cunctis actionis
 bus fundit9 diuidit9. Et s̄ ē etiā
 qđ hēē **Mat. vi.** ī glo. s̄i illud. Cōsi
 derate volatilia celi. S̄acti viri auis
 bz opant q̄ celū petūt. 7 qđ ā ita r̄
 moti a mō vt iā ī trīs nihil agāt.
 nihil laborāt. s̄ sola cōtēplatōe iā ī
 celo degūt. **Ad. j.** 8. dñs. q̄ glosa
 illa assuit̄ ab **Augus. i. li.** de opibz
 monachoz. q̄ libz illuz scripsit cō
 qđ dā monachos. q̄ dicebāt q̄ nō li
 ceret suos dei maibz opai. Et s̄ qđ
 dicit **Apostol9** q̄ nō vult opari nō
 māducz. exponebāt d̄ ope spūali.
 quā **Aug. i. li.** suo m̄plicat̄ p̄bat.
Vñ dñs. q̄ illud **Apostoli** q̄ nō la
 borat nō māduzet. zc. d̄ ope maū
 ali itelligat. nō tñ seqt̄ q̄ ad hu
 iusmodi p̄cepti impletōne om̄s te
 neāt. q̄ ip̄e nō tenebat. vñ p̄mis
 sit q̄si nō habuerim9 p̄fatez scz sū
 ptus accipiēdi 7 viuēdi sine labore
 manuum. vnde patet q̄ glosa illa
 non est ad propositum. Ad scdm
 dicendum. q̄ ī omnibus operibz
 que tangit obiectio distinguendū
 est. vel quia possunt esse publica o
 pera vel priuata. intelligit enim de
 orationibus ī canticis priuatis.
 non de n̄s q̄ cantantur ī ecclesia
 solēnter. qđ patet ex hoc. q̄ **Dio.**

npsius dicit: q̄ possunt s̄p̄ q̄ maib̄
 opantur d̄ina cantica cantare: q̄d
 nō esset conueniēs si d̄ horis cano-
 micis diceretur vel intelligeret. **S**im-
 militer q̄d dicit de lectiombus. lo-
 q̄t̄ de illis q̄ vacant lectōm ad utili-
 tatem ⁊ ppriam consolationeꝝ tm̄-
 sic in monasterijs monachi faciūt.
 non aut̄ de illis quorū vita studio
 scripturarū deputatur / ad suā et ali-
 orū instructionem. non ē em̄ dubi-
 um quin p̄ labore manuū studiū
 impeditur. **S**imiliter q̄d dicitur de
 p̄dicatione / itelligendū ē de illis
 qui nō publice p̄dicant s̄ aliq̄ v̄ba
 p̄dicatoria (ad se hominib̄ remi-
 entibus) loquūt̄. sic patres s̄cti
 in heremo cōsueuerunt facere. et h̄
 patet ex ip̄is verbis s̄ iductis. **N**ō
 etiā dicit si sermo erogandus ē zc̄.
 q̄ ibi dicit glo. p̄me **Coꝝ. ij. super**
 illud sermo meus et p̄dicatō mea.
 Sermo est qui puatim fiebat / s̄ p̄
 dicatio q̄ fiebat in om̄i. **A**d t̄cium
 dicendū. q̄ decretū loq̄t̄ de clericis
 q̄bus non sufficiunt oblationes ⁊
 elemosyne q̄ eis a fidelib̄ fiunt. v̄
 ecclesie facultates. **E**adem em̄ ratō
 ē d̄ illis q̄ viuūt de facultatib̄ eccle-
 sie: ⁊ d̄ illis q̄ viuūt p̄ticulariter de
 elemosynis. q̄ facultates ecclesie
 elemosyne sūt: ⁊ ad sustētatōz pau-
 perū dāt̄. **N**ō dicit glo. s̄ illd̄ **Esai.**
ij. Rapina paup̄is ī domo vestra.
 in domib̄ p̄ncipū rapina paup̄m
 ē: dū ecclesie opes sibi thesaurizāt.
 et in delicijs abutuntur q̄ ad sustē-
 tationē dant̄ pauperū. **E**t hoc etiā
 habetur. **xvj. q. i. ca. si. propter**
 quod. etiam dicitur. **i. q. ij. capi.**
 sacerdos. q̄ sacerdos cui dispensa-
 tōnis cura commissa ē / nō solū si-
 ne cupiditate s̄ etiā cū laude pietas-
 tis accipit a populo dispensanda.
 ⁊ fidelit̄ dispēsat accepta. q̄ oīa sua
 aut reliquit parentib̄ aut distri-
 buit pauperib̄: aut ec̄ce rebus ad-
 iūxit. et se ī numerū et vitā pauperū

paupertatis amore constituit. vt vñ
 paup̄ibus summiſtrat. h̄ns tñ et
 ip̄e tanq̄ paup̄ voluntari⁹ viuat.
 ⁊ sic patet q̄ clerici q̄ de ec̄ce rebus
 viuūt eādēz rationē vtēdi eis h̄nt.
 sic illi q̄ facultatib̄ carētes d̄ elemo-
 synis sibi datis viuūt. **A**d. iij. d̄d̄.
 q̄ glo. illa nō imponit n̄citateꝝ n̄s
 q̄ sua r̄liq̄rūt vt maib̄ opent̄. sed
 ostēdit q̄ddā bonū q̄d possunt. qui
 sua reliq̄rūt. sc̄z vt ex manuū labo-
 re acq̄rant vñ sibi p̄uideāt. et alijs
 elemosynā faciāt. nec tñ p̄pter hoc
 excludūt̄ quin etiāz benefaciant / si
 manib̄ nō laborantes sp̄ualibus
 elemosynis vacent que sūt corpa-
 lib̄ potiores. **A**d. v. dicēdum. q̄
 illius rationis p̄ma falsa ē. nō em̄
 q̄ frāgit statutū p̄pter h̄ hereti-
 cus. nisi forte credat p̄pter hoc nō eē
 obediēdū. **N**ō in canone. et decre-
 d̄. **Q**ui Romā ecclesie p̄uilegiūz
 ab ip̄so sūmo omnīū ec̄caꝝ capite
 traditum auferre conāt̄. h̄i p̄cul-
 dubio in heresim labunt̄. p̄uilegiū
 aut̄ p̄dictū cōsistit in h̄ q̄ ei debet ab
 om̄ib̄ christianis obediri. Simil̄
 etiā minor falsa est. nō ē em̄ cōn̄ sta-
 tutū ec̄ce q̄ aliq̄s mēdicet vel̄ sta-
 tū egestatis se ponat. s̄ h̄ ē cōn̄ sta-
 tutū si ab eis q̄ facultates ec̄ce pos-
 sidēt eoz necessitatib̄ nō p̄uidēt.
Nō hec sūt verba capituli iducti p̄
 sidentibus declaranda ex q̄b̄ sc̄z re-
 b̄ ec̄ce ep̄i et dispēsatōres eoz. oī-
 b̄ cōmū vita degere volentib̄ mi-
 nistrare tūcta n̄caria p̄ūt meli⁹ po-
 tuerit. vt n̄o ī eis egēs inueniat̄.
Ad. vj. d̄n̄d̄. q̄ illi q̄ cūcta reliq̄-
 rūt nihil sibi obseruātes nec mani-
 b̄ opātes. nec p̄pter h̄ discrimi se ex-
 ponūt. q̄ donatio fidelīū tāta p̄ba-
 bilit̄ estimat̄ et exp̄imēto discit̄. q̄
 eis in necessarijs prouidet. nec eti-
 am ipsi tentant deum. q̄ ip̄e p̄mi-
 sit monendo alias eis ī necessitati-
 bus p̄uidere. vt patz **Mat. vj. ⁊ q̄**
dā glo. dicit Luce. x. tanta p̄dica

tori debet eē fiducia in deo vt pntis vite sūpt⁹ et si non pūdeat: sibi tñ nō defutura certissime sciat: ne duz occupat⁹ mēs ad tpalia min⁹ pdis cet eterna. Similit⁹ si aliq⁹ es⁹ iter armatos q⁹ euz defenderent: et aliq⁹ causa arma deponeret / non tētaret deū. si aut⁹ eēt sol⁹ videretur tentare deū nisi forte iteriori spiratione se⁹ curus es⁹ de dīmo auxilio. sic beat⁹ Martinus dixit. Ego signo crucis nō clipeo zc Similit⁹ videt⁹ eē dei tē⁹ tatio si aliq⁹ inter infideles v⁹ ho⁹ mines inhospitabiles: s⁹ necessarijs vici⁹ sibi nō pūderet. Dñ di. glo. Lucē. xxii. sup illud. q⁹ h⁹z sacculuz tollat zc In n⁹s v⁹bis dat exēplum vt nō unq⁹ causa instāte q⁹dā de n⁹i ppositi rigore sine culpe pmissio ne itermittere possum⁹. vbi g⁹tia. si p inhospitabiles regiones iter facim⁹ / plura viatica licet procurare qm domi habeamus. licet tñ aliqui i d⁹serto sine labore manuū sustēta⁹ ti sūt: pane dimit⁹ mīssio vt i vitis patrū legiē. sed pūilegia paucorū nō faciūt legē cōmunē. Ad. vii. di. cēd⁹: q⁹ Apostol⁹ laborauit cuz poss⁹ s⁹ euangelio viuere et fuit supero⁹ gās: vt patz pme Corinth. ix. Et iō ali⁹ p⁹dicatores nō tenēt⁹ eum in hac vita imitari. Sciēd⁹ tamē q⁹ ali q⁹ndo p⁹dicato⁹ bñfacēz nō accipiē⁹ do sūpt⁹ ab n⁹s q⁹b⁹ p⁹dicat. s⁹ d⁹ la⁹ bore viuēdo in casibus illis: scz i q⁹ b⁹ Apostolus laborabat: scz ne scā dalizar⁹ illos q⁹b⁹ p⁹dicabat: q⁹ p⁹ auaricia⁹ dare sūpt⁹ g⁹uabant. Et hanc causam ponit ad Thessa. iij. Nocte ac die laborantes ne quem v⁹m g⁹uaremus. Itē vt suo exēplo ali⁹ ab ocio retraherēt. Dñ ibidem s⁹dit n⁹ q⁹i nos nō habuēim⁹ p⁹fatē. s⁹ nosmetip⁹os formā daremus v⁹ bis ad imitā⁹ nos. Itē ad rep⁹mē dū rapacitatē pseudo Apostolor⁹. Dñ dic. scēg. Cor. xi. q⁹d a⁹ facio: z faciā: vt ampute occasionē eoz:

q⁹ volūt occasionē i q⁹ gloriāt⁹ ne tas les iuemiāt⁹ sic et vos. aliter autem malefacerent p⁹dicatores si labori⁹ b⁹ manuū se implicarent: scz si p⁹ la borem a p⁹dicatōe r⁹traherēt. Vnde glo. Lucē. x. Cauēduz est p⁹dicato ri ne dum occupat⁹ mēs ad tpalia: min⁹ p⁹dicet eterna. Ideo dicit Au. in sepe dicto libro q⁹ Apostol⁹ duz esset Athēnis: vbi oportebat eum quotidie p⁹dicare / nō opabat⁹ mas mib⁹: sic postea veniens Corinthū vbi iudeis p⁹dicabat sola die sab⁹ bati. P⁹dicatores em nō solū ne cessarium ē vt habeant tpus libez ab occupationib⁹ in quo p⁹dicent: s⁹ etiā in quo studeant cuz non ha⁹ beant scientiā ex infusione sic Apo stoli. s⁹ continuo studio. Vnde di. Greg. in pastoralis exponens illud Exodi. xxv. Ventes sp⁹ erūt i circulis zc Ventes semper erunt in cir culis. quia miruz necesse est vt q⁹ ad officium p⁹dicatiōis excubāt: a sacre lectōis studio nō recedāt. Ad viij. dicēd⁹: q⁹ p⁹ actionē nō soluz intelligit⁹ opus manuale: s⁹ omnia q⁹ ad actiuam vitaz p⁹tinēt. sollicitudo autem que req⁹rit⁹ a p⁹ dicatores: circa eos q⁹b⁹ p⁹dicant ad actiuam vitam p⁹tinē. Respo⁹ siones in contrariuz concedo: et cū vltra inducitur p⁹ter intentionē. glo. emz dicit secularia negocia eē que fiunt causa pecunie colligēde sine ope manuali: sicut per mercas tionem et huiusmodi: a quibus se debent serui dei penitus abstinere. Quodlibetū xij. .i. q⁹. Quesitum est de rebus que sunt supra homi⁹ nē: et de rebus huma nis. Circa p⁹m⁹ q⁹sitū ē de deo q⁹ntū ad suū eē: q⁹ntuz ad sua potentia: et q⁹ntuz ad eius p⁹destinationem. Circa pri⁹ mum quesitum est. Vtrum in deo sit tantū vnum esse scilic⁹ essentia⁹